

Довколавиборчі хороводи

Партійна матриця-2025: «слуги» — на низькому старті закриття проекту

» стор. 4

Добра річ — у хаті піч

Як гарно нагріти житло і не вчадіти: секрети пічниці з 50-річним стажем

» стор. 10

Без рожевих окулярів

Олександр Усик удруге за очками перевершив британського велетня Тайсона Ф'юрі

» стор. 14

Україна молода

Середа, 25 грудня 2024 року

№52 (6016)

Учораšní курси
НБУ:
1 \$ = 41,298 грн
1 € = 43,994 грн

Господньої ласки — на довгій літа, дай Боже

Різдвяно-новорічні традиції у третій рік повномасштабної російсько-української війни

» стор. 2

Фото з сайту lifestyle.24tv.ua.

Марія Гармаш
мати двох загиблих
захисників України

«Вся Україна тоне в морі горя і сліз, гинуть наші діти за правду, а тому ніяк не можна допускати відчаю».

НА ФРОНТІ

Феєрверк наближення перемоги

Артилеристи, оператори дронів й усі оборонці продовжують нищити ворога

Лариса САЛІМОНОВИЧ

У понеділок увечері на болотах спалахнуло чергове військове летовище. Місцеві офіційні та пропагандистські джерела вже повідомили про збиття усіх дронів, що атакували об'єкт, називаючи при цьому різну їх кількість. Але поширене в соцмережах відео підтверджує якраз той факт, що атака була успішною. «Дискоотека на аеродромі Міллерово, — повідомив у телеграмі керівник Центру протидії дезінформації РНБО Андрій Коваленко. — Для росії — стратегічний аеродром у Ростовській області. Слугує базою для фронтової авіації, яка виконує завдання з підтримки російської піхоти, що діє на сході та півдні України».

Очевидці вечірньої феєрії повідомили також про пошкодження будівлі Міллеровського козачого кадетського технікуму і чергові вибухи на нафтовому заводі у Новошахтинську, після чого той зупинив свою роботу. А днем раніше, в неділю, з невідомої наразі причини зайнявся склад із деталями до безпілотників. Як повідомила пресслужба Головного управління розвідки Міноборони України, ця «загадкова руйнівна пожежа» виникла на території економічної зони «Алабуга», де зберігались деталі до БПЛА типу Shahed-136.

Бійці ГУР продовжують нищити рашистів разом з технікою й на окупованій території. «На відео — результати бойової роботи воєнних розвідників за тиждень, — повідомили у військовому відомстві. — Це спішні удари по особовому складу та укріпленнях окупаційної армії РФ, замаскованій ворожій артилерії, військовій техніці та транспортних засобах загарбників, а також ефектне знищення у повітрі російських розвідувальних БПЛА».

За даними аналітиків Defense Express, росія наразі щомісяця випускає до 2 тисяч шахедів. Тривалий час коефіцієнт вогневого ураження був один до семи на користь окупантів. Але, як повідомив телеканалу FREEDOM військовий експерт Дмитро Снегирьов, масове використання FPV-дронів українською стороною допомогло фактично зрівняти ці показники.

За словами експерта, вже сьогодні ЗСУ вдалося створити передумови для знищення ворожої живої сили та техніки на Курахівському, Краматорському і Херсонському напрямках. Зокрема, FPV-дрони перешкодили російському командуванню у проведенні десантної операції біля Антонівського мосту на Херсонщині. Втрати ворога, які сягнули близько 45 тисяч осіб, Дмитро Снегирьов пов'язує саме зі збільшенням виробництва ударних БПЛА.

Досягти такого успіху ЗСУ вдалося завдяки створенню Сил безпілотних систем, які почали повноцінно функціонувати з червня цього року. «Україна отримала доступ до систем, що виготовляють західні партнери, а також активно розвиває власні можливості з розробки нових безпілотних систем та удосконалення тих, що вже діють, — повідомив «Еспресо» директор з розвитку інформаційно-консалтингової компанії Defense Express Валерій Ряхів. — Ми вже були свідками боїв, які проводилися як повітряними БПЛА, так і наземними засобами. А росія сьогодні обмежена в реалізації подібних проєктів, тому що відключена від передових технологічних напрацювань».

ЗВИЧАЇ

Господньої ласки — на довгії літа, дай Боже

Різдвяно-новорічні традиції у третій рік повномасштабної російсько-української війни

Валентина САМЧЕНКО

Знову Різдво у XXI столітті у війні. Одинадцятий рік кремлівський ірод вбиває дітей українських матерів, намагаючись розп'яти Незалежну Україну, кидаючи тисячі смертоносних ракет і запускаючи безпілотники. Тому не святкуємо у світському розумінні, а віримо в дні Божих таїнств у силу духу захисників та Всевишню справедливість.

Вдруге парафіяни Православної церкви України відзначають церковні зимові свята за новоюліанським календарем, повертаючись до традицій предків і йдучи разом з вірянами різних конфесій. Період усім відомої народної приказки «від Романа до Йордана» цьогоріч розпочався з 18 листопада — від дня пам'яті святого мученика Романа Кесарійського — і завершуватиметься 6 січня Водохрещем. Слідували один за іншим: день «дівочої долі» Святої Катерини (24 листопада), Андрія Первозванного (30 листопада), покровителя дітей, бідних і нужденних Святого Миколая (6 грудня), покровительки жінок, вагітних та матерів Святої Анни (9 грудня).

У Святвечір, 24 грудня, зустрічаємо Вифлеємську зірку, яка сповістила людям про народження Спасителя і Сина Божого. За традицією, в кого є змога, у господах готують 12 пісних страв на

честь 12 апостолів чи 12 місяців у році. Серед основних символів — і дідух.

Головна страва Святвечора, яка символізує достаток і благополуччя в родині, — кутя. Її разом з узваром під образами раніше ставили зранку. Підносив туди не голими руками господар чи син. Господиня відразу накривала кутю трьома круглими калачами або книшами до вечері, такий звичай описує етнографія Лідія Артюх. Сідали вечеряти, побачивши на небі Різдвяну зірку. Спочатку запалювали свічку і молилися за всіх живих і мертвих.

За можливості в цей вечір родина збирається разом. У гості до інших ходити було не прийнято. Але діти возили на санчатах чи просто носили рідним «пироги». Таких вечірників частували й обдаровували. Ритуальний обмін кутею та хлібом донині символізує єдність поколінь та благополуччя роду.

Ще з дохристиянських часів існує звичай не прибирати зі столу кутю до ранку Різдва — щоб був почастунок рідним душам, які вже в іншому світі.

Одне з найважливіших християнських свят, яке відзначає народження Ісуса Христа у Вифлеємі, — Різдво Христове, наповнене глибоким духовним змістом, вірою, надією і любов'ю. Для віруючих цей день, 25 грудня, починається з молитви, за можливості

З колосків із глибин віків в'яжемо Перемогу.
Фото співачки Руслани ЛОЦМАН.

— у храмі. Вдома на столі знову головною продовжує бути кутя. А до святвечірніх пісних страв додаються м'ясні.

Із загальних правил свята — не сваритися і навіть не говорити голосно. Зустрічати колядників і дякувати за щирі побажання. Допомогати тим, хто того потребує, і ділитися радістю з ближніми.

Наступного дня після Різдва Православна церква вшановує Матір Божу, Пресвяту Богородицю. В цей день у храмах також відбуваються урочисті богослужіння. Маланкувати час 31 грудня. А Святого Василя — 1 січня 2025 року. У цей день засівають оселі пшеницею, оскільки свяятий є покровителем землеробства. Вважається, що першим посівальником має бути чоловік, щоб дім наповнився щастям.

Потім 5 січня — другий Святий вечір, або Голодна кутя (пісна). Хрещення Господнє, або Йордана, — 6 січня. І ще наступного дня — Собор Предтечі та Хрестителя Господнього святого Іоанна Хрестителя. В народі

кажуть: «Іван Предтеча бере свята на плечі», тобто завершує цикл Різдвяних свят.

Усі традиції є нерозривними із сучасністю, коли в російсько-українській війні зранені наші земля і люди. На щиті вже тисячі оборонців; понад 55 тис. 800 людей зникли безвісти; ворог катує полонених, військових і цивільних...

«Вся Україна тоне в морі горя і сліз, гинуть наші діти за правду, а тому ніяк не можна допускати відчаю», — переконана багатодітна мати Марія Гармаш, чий два сини-соколи загинули, захищаючи кожного з нас: 29-річний Данило Мельник і 49-річний Дмитро Богуславський.

Вічна слава Героям! Подяка і шана за чин.

Молимося, щоб справджувалися слова поезії Богдана Томенчука: «А Бог, він земним помагає синам, // Відхукує душі в холодних окопах».

Кожному оборонцю України на фронті і в тилу, Незалежній Українській державі — Господньої ласки на довгії літа, дай Боже! ■

ІНФЛЯЦІЯ

Комплекс повноцінності

Скільки коштує різдвяно-новорічний стіл

переміщення продукції, невизначеність багатьох людей навіть у найближчих планах. «А особливо це відчутно в зонах бойових дій, тимчасової окупації, великого скупчення переселенців», — додав Юрій Лупенко.

До чинників, що спричинили зростання цін на продукти, належить аномальна спека, що трапилася влітку 2024 року на території України та спричинила неврожай. За словами заступника голови Всеукраїнської аграрної ради Дениса Марчука в етері Громадського радіо, в деяких господарствах ще в листопаді тривало збирання врожаю, але втрати буряків, моркви, капусти та картоплі подекуди перевищи-

ли 30%. Через посуху багато культур не встигли дозріти, а на деяких ділянках урожай просто вигорів. Тим часом збирання цибулі припало на період інтенсивних опадів, через що не вдалося вчасно зібрати цей овоч. Як наслідок, частина врожаю зіпсувалася, що зменшило на ринку обсяг якісної продукції. Отже, вона стала дорожчою.

За підрахунками ННЦ «Інститут аграрної економіки», минулорічна ціна на найпопулярніші салати новорічного застілля «Олів'є» та «Оселедець під шубою» зросли на 17,7% та 21,9%. Хоча кожен знає, що вибір якісних інгредієнтів ще значно збільшує ціну.

Із м'яса найдешевшим

лишається курятина — кілограм філе коштує 174 грн (+9%), водночас за кілограм свіжого битка зі свинини доведеться викласти 294 грн (+12%). Фрукти, за підрахунками науковців, зросли у вартості на 49%: на 254 грн вдасться придбати 2 кілограми мандаринів (177 грн), кілограм бананів (62 грн) і один лимон (15 грн за 200 г).

Пляшка ігристого «Артемівського» (0,75 л) коштує 209 грн. Трохи більше доведеться заплатити за пляшку (0,5 л) бренді вітчизняного виробника. Зростання цін на ці напої, відповідно, простежується на рівні 17% і 25%. Утім кожен знає, що найголовніше в період війни — не застілля. ■

Олеся МАЗУРКОВА

ПІДТРИМКА

Аптека і ліки під двір приїхали

Мобільні аптеки розширюють географію присутності — охоплюють усе більше громад Київщини

За тиждень роботи мобільний аптечний пункт відвідали люди 23 сіл Миронівської громади.
Фото надане БФ «МХП-Громаді».

Тетяна РУДЕНКО

На початку грудня на Київщині в Миронівській громаді запрацювали мобільні аптечні пункти. З фармацевтами та ліками вони вирушили віддаленими селами, де відсутні стаціонарні аптеки. Ініціативу реалізують Благодійний фонд «МХП-Громаді» та ДП «Укрвакцина» МОЗ України. У мобільних аптечних пунктах можна було отримати консультацію фармацевта, придбати ліки за рецептом і без нього, а також замовити ліки, яких на зараз немає у продажу.

«Цього року ми провели дослідження в громадах, де опитали місцевих мешканців про їхні запити й потреби. Адже як благодійний фонд, мета якого — робити громади такими, щоб там хотілося жити, маємо розуміти, які проблеми є найнагальніші там. У Миронівській громаді соціологи виявили значний запит на медичні й фармацевтичні послуги. Це своєю чергою вкотре підтвердило статистику МОЗ за 2023 рік: лише в 11% сіл України працюють аптечні пункти, а понад 20 тис. лишаяються без цих закладів. Тому ми запустили спільний проєкт, який поєднав доступ до ліків

і віддалених громад. Так з'явився наш мобільний аптечний пункт спільно з ДП «Укрвакцина» МОЗ України», — зазначив Олександр Пахолюк, директор Благодійного фонду «МХП-Громаді».

На думку директора ДП «Укрвакцина» МОЗ України Олександра Пономарьова, пріоритетом підприємства є забезпечення доступності лікарських засобів для українців. Саме тому підприємство підтримало ініціативу й спільно з БФ «МХП-Громаді» збільшило географію роботи мобільних аптечних пунктів на ще одну громаду Київщини.

— З нашого боку особливу увагу приділено програмі «Доступні ліки», яка дозволяє пацієнтам отримати необхідні препарати безплатно чи з незначною доплатою, забезпечуючи належний рівень медичного обслуговування для кожного. Ми продовжуємо працювати над розширенням географії проєкту мобільних аптечних пунктів, щоб кожен міг скористатися програмою «Доступні ліки», — наголосив Олександр Пономарьов.

Скористатися послугою «Доступні ліки» й придбати лікарські засоби безплатно або зі знижкою місцеві

ДОВІДКА

Благодійний фонд «МХП-Громаді»
«МХП-Громаді» — український благодійний фонд, який почав свою діяльність 2015 року. Його головна місія — комплексний розвиток громад. Географія діяльності налічує 12 областей України: понад 700 містечок і сіл. Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну Фонд системно підтримує людей, які перебувають у регіонах бойових дій, українських захисників та рятувальників, громади, лікарні та пологові будинки, благодійні установи, які дбають про дітей-сиріт та літніх людей, а також людей, які через війну залишилися без дому та засобів для існування.
ДП «Укрвакцина» МОЗ України»
ДП «Укрвакцина» МОЗ України — надійний партнер у сфері медичної логістики. Підприємство має більше 30 років досвіду зберігання та транспортування широкого асортименту продукції: лікарські засоби, медичні вироби, холодильне та енергетичне обладнання тощо.
На його базі функціонують 4 мобільні аптечні пункти, які здійснюють маршрути до віддалених населених пунктів.

мешканці можуть за призначенням сімейного лікаря. Для цього потрібно записатися до нього й отримати рецепт на той чи інший препарат.

За перший тиждень роботи мобільний аптечний пункт відвідали майже 250 людей з 23 сіл Миронівської громади. Найчастіше купували серцево-судинні препарати, заспокійливі та протизапальні.

— В аптеці придбала ліки від тиску і проти застуди, вони вдома завжди згодяться. Бо мені як у Миронівку їхати, то за автобус заплати, час витрати, в черзі вистій, то й день минув. А тут і аптека, і ліки майже прямо під двір приїхали. Нам, старим людям, це дуже велика поміч, — розповідає Антоніна Куцевол, жителька Росави.

Мобільна аптека на Київщині — пілотний проєкт БФ «МХП-Громаді» та ДП «Укрвакцина» МОЗ України». Попередньо організатори планують, що наступного року мобільні аптечні пункти поїдуть в інші куточки України, зокрема, в Дніпропетровську, Львівську, Вінницьку області. ■

ФЕСТ

Пісня допомагає

У Києві пройшов мультикультурний фестиваль «Етнічний віночок»

Марина КРИВДА

Підтримати талантами воїнів, які нині потребують невідкладної медичної допомоги, — таку мету поставили собі учасники мультикультурного фестивалю «Етнічний віночок», який відбувся нещодавно на сцені головного корпусу Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ще на підході до актовій зали, у фойє навчального закладу, свої роботи активно представляли народні майстри і майстрині та юні аматори. Тож усі охочі могли ознайомитися з традиціями національних меншин, що населяють нашу багатонаціональну й толерантну до всіх народів Україну, та придбати влодбане, аби ці кошти могли спрямувати на лікування та оздоровлення наших воїнів, котрі нині отримують медичну допомогу в КНП «Київська міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги».

На сцену виходили артисти з різних куточків України — від Мирнограда Донецької області до Закарпаття й Сумщини, демонструючи азербайджанські, іспанські, циганські, грецькі, гавайські, індійські, німецькі, бельгійські, французькі, афроукраїнські, грузинські пісні, а також танці й театральне та циркове мистецтво.

Організатор заходу — Азербайджанський культурний центр, його очільник — народний артист України Гурбан Аббасов. Підтримали проведення благодійної ініціативи департамент культури КМДА, Деснянська районна в місті Києві державна адміністрація та Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

В Україні, як відомо, мешкають понад 120 національностей. Дуже багато їхніх представників у російсько-українській війні стали на захист нашої країни.

Вже кілька разів відбувалися подібні благодійні фестивалі. Зокрема, завдяки цим заходам раніше було зібрано на пікап для одного з військових підрозділів.

Цього разу всі зібрані кошти учасники вирішили спрямувати на закупівлю необхідних медикаментів і засобів для поранених. Адже у шпиталі є велика й постійна потреба у перев'язувальних матеріалах, підгузках, кровоспинних засобах, внутрішньовенному (парентеральному) харчуванні.

Як вважає співорганізаторка і ведуча заходу Наталія Кудряшова, нехай ідеться хоч і не про великі суми, але з маленьких крапель складається велике море нашої підтримки для всіх захисників — тих, хто на полі бою, і поранених. ■

ДО СВЯТА

Вечорниці у Солохи

У Черкасах провели різдвяний мюзикл «Вечорниці у Солохи»

Людмила НІКІТЕНКО

Творчі колективи та відвідувачі Університету третього віку міського територіального центру надання соціальних послуг у Черкасах знову показали різдвяний мюзикл «Вечорниці у Солохи». Заступниця міського голови Марина Гаркава каже: «Ми перевантажені проблемами, побутовими і військовими завданнями, але свято Різдва та українські традиції мають жити в кожному серці. Адже за самобутність нашої держави і культури ми воюємо нині».

Нинішнього року «Вечорниці» завершується п'ятирічна міська програма для слухачів Університету III віку. Далі діятимуть нові програми для літніх містян, які відвідують територіальний центр.

«Вже п'ятий рік поспіль мюзикл «Вечорниці у Солохи» їде напередодні Різдвяних свят на сцені Черкаського міського будинку культури імені Івана Кулика. І щоразу — з незмінним успіхом, при заповненій глядацькій залі, під бурхливі оплески та вигуки «браво!» — розповідає Марина Гаркава.

Відому повість «Ніч перед Різдвам» осучаснили й адаптували до нинішніх реалій. Гоголівські персонажі вдало поєдналися із сучасними героями, патріотичними мотивами, різножанровими танцювальними та вокальними номерами, яскравими костюмами. Загалом у мюзиклі задіяно понад 60 учасників творчих колективів, які діють у територіальному центрі. Репетиції «Вечорниць у Солохи» тривали кілька місяців. Режисер-постановник і художній керівник дійства — Ірина Кирилова. Роль Солохи виконала Тамара Трохименко. Наприкінці мюзиклу активних учасників відзначили подарунками.

У Черкасах слухачами Університету третього віку територіального центру є понад чотири сотні містян. Вони займаються більш як у двох десятках різних гуртків. ■

ЗАКОН

Втрачений дах

Хто з ВПО і за яких умов може отримати компенсацію за житло

Людмила НІКІТЕНКО

Верховна Рада 19 грудня ухвалила закон про спрощення отримання компенсації за зруйноване й пошкоджене житло на тимчасово окупованих територіях. «За» проголосували 292 депутати.

Житло, яке після 24 лютого 2024 року опинилося на окупованих територіях та в зоні активних бойових дій, прирівнюється до знищеного. Законопроект №11161 ухвалено остаточно. Про це повідомив народний депутат України Артур Герасимов. За його словами, важка восьмимісячна робота фракції, в яку входить, завершилася успіхом і відновленням справедливості до внутрішньо переміщених осіб.
«Ми ретельно працюва-

ли з переселенцями, зокрема з Асоціацією молодих ВПО. Було зібрано понад 25 тисяч підписів з усієї України на підтримку цієї ініціативи. ВПО вийшли під парламент з мітінгом на підтримку цього закону. Ми наполегливо переконували депутатів у необхідності підтримки цього законопроекту. І професійна робота нашої команди дала результат», — каже Артур Герасимов.

Цей закон скасовує обов'язкову фото- та відеофіксацію пошкодженого чи зруйнованого об'єкта нерухомості та необхідність візиту комісії на об'єкт нерухомості, якщо житло вимушених переселенців розташоване на тимчасово окупованій території чи в зоні активних бойових дій. Компенсація надавати-

Тисячі людей війна росії в Україні позбавила житла.
Фото Мінреінтеграції.

меться за умови, якщо отримувач на дату подання відповідної заяви протягом останніх двох років проживав в Україні. У разі отримання компенсації людина має відмовитися від права власності на таке майно на користь держави або громади та передати їй право вимоги до росії щодо відшкодування збитків.

Артур Герасимов вважає, що таке вирішення однієї з найбільших проблем внутрішньо переміщених осіб спонукатиме українців залишатися на вільній території України, працювати на нашу перемогу і відбу-

дову країни, а не виїжджати за кордон чи ще гірше — повертатися на тимчасово окуповані території росії. Обранець закликає поширювати інформацію в соціальних мережах та ЗМІ, щоб якомога більше співвітчизників, особливо з Маріуполя, Бахмута, Авдіївки, Соледа, Лисичанська, Сіверськодонецька, Торезька, Бердянська, Мелітополя, Часового Яру, Волновахи та десятків інших українських міст, захоплених чи зруйнованих російськими загарбниками, дізналися, що тепер їхні права на компенсацію житла захищені. ■

Тетяна ПАРХОМЧУК

■ КІНЕЦЬ — ЦЕ ПОЧАТОК

Нинішній політичний рік закінчується тим, що почали окреслюватися партійні проекти: оновлюватимуться, переформатовуватимуться чинні та створюватимуться нові.

Жодного ствердного слова з уст влади про вибори досі не звучало, проте всі говорять про не таку вже й далеку перспективу перезавантаження.

І хоча передвиборча класика жанру — «папуас папуасу друг, товариш і пожива» — ще не вийшла на широкі екрани «Єдиних новин», замовних буклетів, газет та бігбордів, Україна все одно постійно перебуває в передвиборчому стані. Тож доки ще мовчать трибуни, котрі віщують зміни, всі дискусійні панелі перебувають у ютубі, на фейсбучних, блогерських і кухонних майданчиках.

Зе-картинка розмита

А тим часом в офісі президента напругливо шукають відповідь на одне домінуюче запитання: як скласти пазли різних картинок так, щоб зображення у підсумку вийшло чітко одне: Володимир Зеленський знову виграв вибори?

Адже красвид наразі далеко не мальовничий: куди не плюнь — всюди провал з ганьбою, зате зі скріпним громадянським пафосом. «Дивацтва» можновладців виглядають як нездорова ейфорія при зашкварній манії величчя. А грабіжницька політика продовжує під час війни роздлагати українців догола.

На цьому тлі мобілізуються обласні виборчі штаби, починається робота над списками кандидатів. Представники одного ймовірного конкурента Володимира Зеленського в президентстві кажуть, що Україні потрібні вибори; але вони поки що не наважуються зробити публічну заяву з цього приводу, зважаючи на ймовірну різку негативну реакцію з боку офісу президента.

Якби вибори відбулися завтра, пану Зеленському було б важко повторити успіх переконливої перемоги, яку він здобув у 2019 році. Майже через три роки російського вторгнення його більше не вважають беззаперечним лідером війни, яким він був раніше.

Нагадаємо, за результатами останніх соціопитувань, нинішній посол України у Великій Британії Валерій Залужний може перемогти на виборах президента України будь-кого із заявлених конкурентів. Він лідирує в різних варіаціях. Скажімо, у визначенні «загальна ситуація» Валерій Залужний набирає 42% голосів; за ним слідує чинний президент України Володимир Зеленський з результатом 22%; третє місце — в голові ГУР Кирила Буданова, 18%. П'ятий президент Петро Порошенко посідає четверте місце рейтингу з результатом 10%. За експікера парламенту Дмитра Разумкова готові віддати голоси 7% опитаних. За колишню прем'єр-міністерку України та лідера БЮТ Юлію Тимошенко сьогодні віддали б голоси 6% опитаних.

Вочевидь, саме тому глава офісу президента Андрій Єрмак нещодавно вирішив у туманному Альбіоні поводити козу разом з послом Британії Валерієм Залужним.

Цей вояж глава офісу президента здійснив по дорозі додому, повертаючись зі США. Кажуть, там його візит не вдався. Тож потрібен був успіх. У даному випадку перетягнути в свою команду найрейтинговішого нині в Україні політика. Адже треба ж щось робити з цією високою популярністю екстремнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного. Скажімо, змовити генерала й створити тріумвірат: Зеленський—Єрмак—Залужний. Звісно, в цьому ланцюзі кандидат у президенти має бути лише один — Володимир Зеленський.

Подійкують, що Залужному мають або запропонувати посаду голови РНБО чи прем'єр-міністра, або просто повести команду Зеленського—Єрмака на переможні вибори. Тобто очолити список замість першого заступника голови ВРУ Олександра Корнієнка

Довколавиборчі хороводи

Партійна матриця-2025: «слуги» — на низькому старті закриття проекту

або керівника провладної фракції Давида Арахамії, або голови партії «Слуга народу» Олени Шуляк. Чесно кажучи, така собі пропозиція, на слабеньку «трієчку».

Водночас політолог Віктор Бобиренко, чий прогноз вже неодноразово справджувався, на цей раз вангує, що Зеленський не стане вдруге президентом.

Подібну думку про неконкурентність Володимира Зеленського щодо Валерія Залужного висловлюють і партнери. Скажімо, внутрішнє опитування, з яким ознайомило британське видання The Economist, свідчить, що Зеленський й у другому турі не мав би шансів проти Залужного.

Газета нагадує, що Валерій Залужний ще не озвучив своїх політичних амбіцій, хоча багато хто закликає його балотуватися.

А колишній (не названий британським виданням) колега президента каже, що найкращим кроком Володимира Зеленського було б відійти та виконати свою початкову обіцянку — прийти на найвищий пост лише на один термін.

«У Зеленського є тільки один варіант вибратися з неушкодженою репутацією, — цитує The Economist українське джерело. — Провести вибори без своєї участі та увійти в історію як людина, яка об'єднала націю у війні».

Додамо, що альтернативою є ризик бути пов'язаним із військовим крахом або неповним миром.

Нові шуби в старих хутрах

А тим часом у парламентській мобільності продовжується розвал. «Слуги» покидають свою материнську партію, нібито не погоджуючись із курсом.

Насправді купою зашкварів і падінням рейтингу наступні вибори б'ють по високому моночолу «слуг народу». Тож президентська команда депутатів з таким бекграундом не зможе повто-

Якщо завтра вибори. «У Зеленського є тільки один варіант вибратися з неушкодженою репутацією — провести вибори без своєї участі та увійти в історію як людина, яка об'єднала націю у війні».

рити тріумф 2019 року.

За неофіційними даними, на цей момент близько 50 народних депутатів від СН хочуть покинути парламентську президентську силу.

Ні для кого не новина, що парламент уже другий рік страждає на внутрішню кризу. І один за одним депутати провладної фракції шукають вихід у прямому й у переносному сенсах. Однак, подійкують, це не так просто. Умовна гривня за вхід до парламенту й дві — за вихід.

Або, як зазначив політтехнолог Олег Постернак, спочатку зе-депутати вклали мільйони, щоб потрапити в парламент, а тепер важко шукають, як звідти вийти.

На думку Олега Постернака, причин масовості втечі «слуг» є кілька. «По-перше, загальне розбалансування системи, стримування протидія надмірне зростання ролі Банкової, саме офісу президента, — вважає політолог. — Для багатьох депутатів парламент не є тим майданчиком, де можна себе позиціонувати. Немає можливості для піару, мовляв, політик без уваги — це ніхто. Тому й немає сенсу перебувати в парламенті. По-друге, в багатьох нардепів з'явився острах кримінального переслідування після того, як працював закон про зняття недоторканності».

На порозі 2025-го: чи стане Залужний наступним президентом?

Водночас чимало депутатів від «Слуги народу» усвідомлюють, що наряд чи зможуть потрапити у парламент після наступних виборів. Скажімо, в новий блок Зеленського, про формування якого також подійкують у політичному середовищі.

Нагадаємо, пів року тому чинна глава партії Олена Шуляк пересварилась з однопартійцями, котрі звинуватили її в тому, що вона готує нову політичну силу за спинами в соратників, але на спільному напрацьованому ресурсі. Ну ресурс такий собі... Більше токсичний, ніж життєдайний, інакше не було б потреби в пошуку новизни.

Отже, нібито таємне створення нового політичного проекту формальний керівник СН Олена Шуляк замислила разом з ексміністром інфраструктури Олександром Кубраковим та його колишнім заступником Мустафою Наймом. Цей підпільний проект нової політсили насправді вибудовується під чинного президента.

Не слугами єдиними

Які можуть бути ще парламентські проекти? Можливий проект Дмитра Ра-

— і президентський, і парламентський, — то за ним підуть чимало виборців і ми можемо отримати нову монобільшість.

Малоймовірно, але розглядається варіант об'єднання під парламентські вибори Залужного й Порошенка. За такої умови монобільшість може бути доволі широкою.

Військові прагнуть навести лад

Водночас варто відзначити цілком очікувану політичну активність військових.

Наприклад, учасник бойових дій Олег Симороз у своїх численних відео та телефірах заявляє про політичні амбіції.

Колишній головний сержант 47-ї бригади «Магура» Валерій Маркус випустив цілий серіал, який може стати прологом виборчої кампанії.

Командир «Азова» Денис «Редіс» Прокопенко теж активізувався в мережі з політичними заявами. Можна ще згадати командира 3-ї ОШБ, засновника батальйону «Азов» Андрія Білецького, не кажучи вже про лідерів опитувань Валерія Залужного та Кирила Буданова.

«Ситуація з Валерієм Залужним узагалі унікальна. Наприклад, у представників «Азова» є ідеологія, так само, як і в Андрія Білецького. А от про політичну програму Залужного ми нічого не знаємо, та він і не заявляв про політичні наміри, хоча є лідером опитувань», — зазначив політтехнолог Олексій Голобуцький.

Що стосується рейтингів інших військових, про це вочевидь говорити ще зарано. В тому, що військові йдуть у політику, нічого дивного немає. Війна накладає на суспільство свій відбиток, і про це свідчить досвід інших країн, що пережили подібні лихоліття. Зрозуміло, що політики використовуватимуть військових для залучення у свої політичні проекти. Так уже було після 2014 року. І тепер можливе створення кількох проектів із військовими.

Але питання, чи щиро зацікавлена в людях з бойовим досвідом чинна влада та інші політики. Чи військові просто допоможуть пройти в парламент, наростити рейтинг? Адже чинні політики розуміють, що наразі в українських виборців є запит на військових. Тому фронтовику легше політично «розкрутитись», аніж цивільному.

Також у тому, що військові почали активно коментувати політичну ситуацію, є цілком об'єктивні причини. Їм набридло те, що відбувається в армії, і вони прагнуть прибирати знайоме їм зсередина свавілля. Ну і, зрештою, наводити лад у загальній політиці влади.

Водночас варто зазначити, що говорити про реальні перспективи будь-якого політичного проекту в умовах відсутності електорального визначення дещо зарано. Хоча тенденції створення контурів доволі цікаві. ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Запорізька область

■ НА ПРАВАХ РЕКЛАМИ

ШИРОКИЙ стандарт

Прифронтній громаді вдається реалізувати проекти, які допомагають не лише вижити в умовах війни, а й закласти основу для подальшого розвитку

Вісім років тому, коли Широківська об'єднана територіальна громада Запорізької області приймала у власність місцеві об'єкти комунальної сфери, то один із них був записаний максимально коротко: «Водогін 1 шт.». За цією скупкою технічною характеристикою ховався колосальний обсяг робіт, адже застарілі комунікації кочне потребували повного аудиту та подальшої модернізації.

За вісім років роботи команда Широківської територіальної громади не лише змогла провести повну інвентаризацію майна та привести до ладу сотні документів — спадку колишніх сільських рад, — а й запровадити інноваційні підходи, сучасні практики для можливості стрімкого розвитку і видимих результатів реформи з децентралізації. Частину викликів допомогла подолати територіальній громаді підтримка експертів Програми USAID DOBRE, досвід яких дозволив впровадити комплексні механізми і стратегічне бачення для органу місцевого самоврядування.

Старт із програмного документа

Співпраця з Програмою USAID DOBRE для Широківської громади стартувала у 2020 році. Починали з аналізу напрямів, що потребували посилення. У таких питаннях дуже важливою є думка місцевих жителів, тож експерти Програми USAID DOBRE надали підтримку в проведенні опитування населення Широківської громади для виявлення нагальних потреб. Одним з головних побажань жителів Широківської громади стало покращення умов водокористування у селах.

Експерти Програми USAID DOBRE порекомендували одразу розробити чіткий алгоритм подальших дій. Так був створений комплексний документ реконструкції водогону, в якому кінцевою метою стала не просто технічна заміна труб, а безперервне надання споживачам якісної послуги. Критерієм оцінки обрали зменшення кількості скарг громадян на її відсутність. У підсумку було проведено, без перебільшення, колосальну роботу — від розробки технічної документації й до заміни 19 км застарілих комунікацій.

Нова система водопостачання повинна запрацювати вже до кінця 2024 року. Її повну реконструкцію провели за рахунок державної субвенції та власних коштів. Обслуговуватиме цю мережу та інші об'єкти місцевого комунального підприємства «Благодсервіс», для якого Програма USAID DOBRE закупила генератори, міні-навантажувач, екскаватор, великий набір інструментів і спеціальний автомобіль, що дозволяє оперативно виїжджати на аварійні ділянки.

«Раніше у сільрадах, які ще не були об'єднані, функціонувало декілька КП, — каже заступник голови Широківської громади Дмитро Свіркін. — Але, на мій погляд, їх було важко назвати підприємствами, що спеціалізуються на наданні комунальних послуг, у тому числі й з водопостачання. Там, як правило, працювали директор і бухгалтер, які нараховували плату, відслідковували боржників — і все. Про якість послуг не доводилося говорити взагалі. Тепер усе по-іншому».

Співробітництво Широківської громади з Програмою USAID DOBRE розпочалося незадовго до початку широкомасштабної війни. Сторони встигли розробити кілька багатообіцяючих проектів. Утім їхню реалізацію довелось відкласти і натомість разом створювати потужний логістично-гуманітарний хаб, який півтора року поспіль забезпечував продуктами й товарами першої необхідності всі навколишні населені пункти. «Це був величезний конвеєр, який приймав щоденно десятки фур, — пригадує директорка комунальної установи «Агенція розвитку Широківської громади» Юлія Носкова. — На розвантажуванні та сортуванні гуманітарної допомоги стояли працівники нашого місцевого самоврядування, спільно нам вдалося ефективно налагодити всі логістичні процеси для того, щоб місцеві жителі швидко отримали необхідну допомогу. Також Програма дала до нас близько пів сотні потужних генераторів. Ми організували їх доставку до 12 громад країни. Ми також отримали від наших партнерів EcoFlow, сонячні батареї, спеціальні прожектори та інше обладнання, яке і зараз використовується під час

відключень електроенергії».

Через постійні обстріли тема енергозабезпечення цього року стала ще актуальнішою, тому Програма USAID DOBRE нещодавно передала Широківській громаді ще два потужні генератори загальною вартістю близько мільйона гривень. Один з них використовуватимуть для стабільної роботи водогону, а інший — підтримуватиме електричну систему місцевої лікарні.

До речі, медичною сферою команда Широківської громади опікується теж комплексно. З моменту утворення громади нова команда зберегла всі місцеві ФАПи та амбулаторії, які перебували на території громади. Частину з них за ці вісім років вдалося модернізувати та реконструювати, а амбулаторія в селищі Сонячному була побудована з нуля та запрацювала у червні цього року.

Окрім цього, у 2019 році Широківська громада взяла під опіку Запорізьку районну лікарню, яка перебувала на межі закриття. На сьогодні клініка «Сімейний лікар» — прибуткова установа, вона має в розпорядженні сучасні обладнання та потужності, що дозволяє обслуговувати не лише місцеве населення громади (яке за три роки війни зросло більш ніж удвічі). Також вона має можливість надавати медичні послуги жителям найближчих районів міста Запоріжжя.

Є в громаді і своя аптечна мережа, яка постійно розвивається. «До об'єднання в громаду в нас по селах не було жодної аптеки, а зараз їх уже 10, — повідомила Юлія Носкова. — І сьогодні ми готуємося до відкриття мобільного аптечного пункту, що об'їжджатиме ті села, де немає точок продажу ліків».

Комплексний підхід застосовують і в розвитку соціальної сфери Широківської громади. Тут діє проект підтримки ВПО і дітей, які залишилися без батьківської опіки, а ще курсує спеціальний автобус, призначений для перевезення людей з інвалідністю.

Також у цьому році ключовим напрямом у соціальній сфері стала робота з ветеранами та їхніми родинами і піклування про mentale здоров'я місцевого населення.

«Тепер за участі Програми USAID DOBRE ми проводимо навчання наших експертів, — каже Юлія Носкова. — З цією метою для них було організовано кілька поїздок, у тому числі й за кордон. Підтримка партнерів у даному випадку для нас дуже важлива, оскільки ця тема в нашій країні не втрачає своєї актуальності».

Бізнесово-освітня кооперація

Недавно в Широківській громаді прийняли оновлену програму економічного розвитку, створену за участі експертів Програми USAID DOBRE. Вона містить кілька напрямів, один з яких передбачає будівництво потужної меліоративної системи. Але ще до прийняття цього документа партнерам вдалося реалізувати у селищі Відрадне два успішні проекти, які містять не лише бізнесовий, а й освітній компоненти.

Йдеться про відкриття станції технічного обслуговування, яка запрацює на початку наступного року. Приміщення для неї збудував власним коштом місцевий підприємець, а все необхідне для роботи обладнання було закуплене Програмою USAID DOBRE. Цікаво, що цей простір називають «СТО-хабом», оскільки тут відкриються навчальні курси для всіх, хто планує опанувати професію майстра з ремонту автомобілів. «У цього підприємства є соціальна складова, адже в його стінах зможуть проходити навчання і практику учні місцевих шкіл, — повідомив голова громади Денис Коротенко. — Ми впевнені, що цей проект допоможе школярам з вибором майбутньої професії».

Послуги з профорієнтації для молодого покоління громади має і коопера-

Експерсія дітей до кооперативу «Бджоляр».

Сучасний кабінет реабілітації, клініка «Сімейний лікар». Фото надані Широківською громадою.

тив «Бджоляр», який завдяки Програмі USAID DOBRE отримав великий набір професійного обладнання. Користуватися ним по черзі можуть усі пасічники Відрадного, які об'єдналися для співпраці та обміну досвідом. «А в теплу пору року там постійно проводять екскурсії для дітей, — продовжує свою розповідь голова громади. — Вони одягають спеціальний одяг і йдуть до вуликів, де їм детально розповідають, а головне — показують увесь процес, пов'язаний із виробництвом меду. Дітям усе дуже подобається. Отож маємо надію, що екскурсія комусь із них допоможе обрати майбутню професію».

Туристичний магніт

До складу Широківської громади входить 35 населених пунктів. На сьогодні в них проживають близько 30 тисяч жителів — місцеве населення та внутрішньо переміщені особи. Кожен з них має свої потреби та бажання. Незважаючи на фактор війни, тут намагаються продовжувати реалізувати проекти для покращення умов життя місцевого населення. За словами Дмитра Свіркина, йдеться про впорядкування місць забору води, встановлення або ремонт автобусних зупинок, роботу, пов'язану з благоустроєм території.

У громаді наголошують: усі проекти з благоустрою, плани на подальший розвиток громади та інші корисні ініціативи неможливі без активної громадської участі. Кожен житель повинен розуміти свою роль у системі сучасного самоврядування. Саме тому, за підтримки Програми USAID DOBRE, у Широківській громаді також створили систему, яка дозволяє залучати до управління всіх місцевих жителів, підвищуючи їхню політичну і громадянську освіту. Одним з її важливих елементів стала прозорість у використанні бюджетних коштів. Для цього було укладено спеціальний посібник, у якому через прості схеми і доступною мовою детально розписано джерела прибутків та напрями їх використання. Це посилює довіру людей

до адміністрації і стимулює до участі у ухваленні важливих рішень.

Місцеві фахівці й експерти Програми завершують також створення Стратегії розвитку Широківської громади, де покрово розписані чотири напрями діяльності. «Це потужний документ, який буде для нас дієвим інструментом у вирішенні багатьох проблем, — повідомив Денис Коротенко. — Одним із проектів економічної складової ми обрали подальший розвиток «Менонітської стежки», що у перспективі стане туристичним магнітом для нашої громади».

Йдеться про веломаршрут, який був розроблений до війни за підтримки Програми USAID DOBRE. Протягає він через територію колишніх поселень протестантів-менонітів. Вирушивши в цю подорож, можна нескінченно милуватися не лише казковою природою українського півдня, а й будинками, які німецькі поселенці зводили тут у період з XVIII до XX століття. В одному з них, що має назву «Замок Катрини Вальман», розташований офіс Широківської громади. Веломаршрут «Менонітська стежка» починається саме тут, охоплюючи сім історичних локацій.

«Ми приміська громада, тому впевнені, що цей туристичний об'єкт після війни користуватиметься великою популярністю не лише в місцевих жителів, а також у закордонців та приїжджих туристів, які цікавляться туристичними напрямками півдня України, — каже Денис Коротенко. — У межах цього проекту також плануємо створити цікавий центр дозвілля і тим самим наповнювати коштами місцевий бюджет».

Матеріал підготовлений редакцією газети на замовлення Українського кризового медіа-центру та став можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи уряду Сполучених Штатів.

■ МОРАЛЬ І ВЛАДА

Тримай кордони української мови

Спекуляції щодо державної мови у період великої війни продовжуються, або Чи скаже Зеленський, що був частиною «росського міра»

Тарас МАРУСИК

У книжці «30 років Незалежності: мовні акти, які змінюють Україну», що вийшла напередодні широкомасштабного вторгнення, 7 розділів. Найбільший за обсягом присвячено мовній політиці за президента Зеленського, хоча, коли я здавав остаточний варіант рукопису у видавництво, нова команда була при владі лише трохи більше 2 років. Такий обсяг не був моєю метою, просто за цей час навіть не уважний спостерігач міг побачити, що владна монобільшість зробила десятки й десятки спроб, щоб поставити під сумнів новий мовний закон і таким чином перешкодити послідовній мовній політиці в інтересах Української держави, якої бракувало від 1991 року.

Пригадую, коли в перший рік президентства Зеленського розгорлася багатоголоса і маніпулятивна кампанія проти цього закону, 95-річний патріарх української політики Ігор Юхновський на урочистому засіданні Верховної Ради в 2020 році сказав: «Хто виступає проти української мови і її державності, є державним злочинцем». Володимир Зеленський слухав його промову, аплодував, але не чув цього важливого послання.

Чи вплинула велика війна на Зеленського і владну команду? Чи змінилася їхня риторика? Так, очевидно, але з огляду на страшні виклики, перед якими опинилася держава після 24 лютого 2022 року, цього було і є занадто мало. Так, гаряча фаза критики закону і пошуку парламентаріями найрізноманітніших лазівок з метою його пом'якшення (а то й скасування) вщухла. У Верховній Раді ще тривала інерція, але вже без особливого завзяття.

Випади проти української мови

Президент почав у виступах звертати увагу на значення української мови. Наприклад, 24 серпня 2023 року він сказав: «І коли в будь-якій країні мама дає своїй дитині книжку українською, щоб дитина не втратила себе і свого, коли мама вчить української, коли переживає за Україну і чекає новин з України, чекає, щоб можна було повернутися, — це найважливіше». Роком раніше він згадав лише російську й англійську мови, при цьому перейшовши короткочасно в своєму виступі на російську: «Ми не шукаємо мов з терористами порозуміння. Хоча розуміємо російську мову, яку ви прийшли захищати».

Представники різних гілок влади, яку контролює парламентська монобільшість (особливо депутати і радники), дуже повільно відмовлялися (і, мабуть, відмовляються досі, але не демонструють це публічно) від попередньої риторики. Ще рік тому, 24 листопада 2023 року, голова парламентської фракції «Слуга народу» Давид Арахамія заявив: «Ми за попереднього президента прийняли закон про мову, а зараз з ним багато є питань з точки зору євроінтеграції. Угорщина, Румунія... Євросоюз нас у принципі... примусить жити трошки толерантно».

Радник керівника офісу президента, вже колишній, Олександр Арестович неодноразово під час великої війни відзначався сарказмом і цинізмом на тему мови. Ось одна з цитат червня 2022 року: «Я навіть не хочу зараз промовляти реверанси і чергові фрази, які в нас завжди в таких обговореннях звучать, що «звичайно ж, я за українську мову, звичайно ж, вона єдина державна». Я навіть говорити це не буду, ми зразу залишимо ці мантри, які в нас теж вважаються обов'язковими».

Забігаючи наперед, скажу, що, виїхавши за кордон (тут не буду зупинятися, на

яких підставах), він роздає інтерв'ю, які вже прямо шкодять президентові і державі. Цього року в розмові з французьким тижневиком «Парі-матч» він прямо заявив, що найбільша помилка Зеленського — це те, що він відкинув стамбульський мирний план. А буквально днями відреагував на зміну керівника Інституту національної пам'яті, порадивши не шукати нового голови, бо першим своїм указом він його розформує.

Можна казати — так він же КОЛИШНІЙ радник! Однак свої випадки проти української мови він робив на посаді радника Андрія Єрмака, а ми ж не забули слова Зеленського: «Єрмак — потужний менед-

«Отрута «про рідну російську мову» без послідовної протидії влади зберігатиметься в окремих головах, як у пробірках, — і буде спроба її масштабно застосувати після війни».

жер... у моїй команді. Я його поважаю за результат. Він робить те, що говорю йому я, він виконує ці завдання».

Кого біс меншовартості полуптав

Не можу не згадати також першого помічника Зеленського Сергія Шефіра, який пробув на цій посаді майже 5 років. Його рідний брат (а вони всі троє були співзасновниками «95-го кварталу») Борис через 2 роки після масштабного вторгнення росії не лише заявив, що любить російську мову і пам'ятники Пушкіну, а й сказав неприпустимі речі, мовляв, ми ж усе життя з росією жили разом, «прекрасно вживалися, а те, що зараз сталося, не знаю, хто там... Біс полуптав чи людська дурість». Це квітень 2024 року.

Ці кілька прикладів, які я вибрав із багатьох інших, підтверджують, що виконавча і законодавча влада значною мірою зосереджені в руках президентської влади. І за їхньою риторикою слідували дії, власне, виконавчої і за-

Українською мовою кожен наближає нашу Перемогу.
Фото з сайту webportal.nrada.gov.ua.

конодавчої влад, і були вони такими ж непослідовними.

Згадаю тут про непотрібні, особливо в час великої війни, баталії довкола Закону «Про застосування англійської мови в Україні», з яким можна було почекати, і бажання звузити за його допомогою екранний час української мови в кінотеатрах.

Або, до прикладу, процес ухвалення змін до Закону «Про національні меншини (спільноти)», коли уряд пропонував окремі — дуже небезпечні — норми, які могли б спрацювати проти державності української мови після війни.

Чи те, що владна більшість досі блокує розгляд законопроекту з новим перекладом «Європейської хартії регіональних або меншинних мов». У чинній редакції з некоректним перекладом і далі

сандр Ткаченко, і це виглядало як саботаж.

Були не лише саботування, а й маніпуляції. Коли міністра в 2023 році запитали, чому досі не затверджено державну програму, він не моргнувши відповів, що проект програми під назвою «Стратегія популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова — успішна держава» розроблено. Але ж це був не проект — «Стратегію» ухвалив попередній уряд Гройсмана в 2019 році.

Крім того, Олександр Ткаченко заявив, що ціна цієї програми — 19,6 млрд грн і таких коштів наразі немає. Але, крім строків і цифр, важить ще й зміст. Нагадаю: в ст. 5 закону, в якій йдеться про програму та її наповнення, найпершим пріоритетом зазначено «створення та забезпечення діяльності ме-

Скажу насамкінець про чи не найбільшу помилку президента і його команди в царині мовної політики після 24 лютого 2022 року. На жаль, не знайшлося в його оточенні тих впливових людей, які б порадили Зеленському виступити із заявою (вже після відсунення агресора з Київщини навесні 2022 року) приблизно такого змісту, з одним із його улюблених звернень на початку.

«Вільний народі незалежної України! Хочу сказати про дуже важливу річ — для українського народу і для себе. Ви знаєте, що я зростав у російськомовному середовищі, що більшу частину життя свою творчість і діяльність я провадив російською мовою, був фактично частиною «росського міра», який тепер напав на нас. Я багато чого передумав за останні місяці, переувідомив. Закликаю вас усіх переходити на українську, як це зробили я і моя родина».

У цьому заклик, що дуже важливо, був би більше емоційний вимір, ніж юридичний, але це стало б сигналом передусім чиновницькій вертикалі, і механізм закрутився б. І не було б отієї скандальної риторики, приклади якої я навів вище.

І про виклики насамкінець. Коли я обдумував цю статтю, одіозний колишній регіонал Юрій Бойко ще не зробив своєї скандальної заяви, зокрема про рідну російську мову. Але ця отрута без послідовної протидії влади зберігається в окремих головах, як у пробірках, — і буде спроба її масштабно застосувати після війни. Навіть притомні громадяни залишаються в полоні таких думок. Наприклад, мій колега, журналіст Сергій Гармаш, на 1-му каналі Суспільного недавно обстоював тезу фактично Авакова — Арестовича про російську мову як невід'ємну спадщину України.

Коли війна закінчиться (а я, як і ми всі, не знаю, коли), подібні риторика і дії відіграватимуть роль вибухівки, підкладеної під фундамент знесиленої держави, окраденої України. Мені здається, вже час чітко сказати всьому суспільству, перефразовуючи відомий вислів: «Україна там, де українська мова». ■

фігурують ті мови, яких не існує в природі, але МЗС і Кабінет Міністрів не передають документ у парламент...

Показовою щодо мовної політики Зеленського і його владної команди я вважаю державну програму розвитку і функціонування української мови як державної. Згідно з законом, програма мала бути ухвалена ще в січні 2020 року. Натомість уряд лише через півтора року схвалив «Концепцію Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року», встановивши новий шестимісячний строк для створення програми. Але й цього терміну не було дотримано.

Програма з'явилася лише в березні цього року, майже через 5 років чинності мовного закону. Таким способом уряд відтермінував виконання нового закону. Цим безпосередньо опікувався колишній міністр культури Олек-

режі державних, комунальних курсів з вивчення державної мови громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, які дають змогу кожній особі опанувати державну мову, в тому числі шляхом неформальної та інформальної освіти».

А що в програмі? Звичайно, вона не потягнула на 19 мільярдів, але й понад 7 з половиною мільярдів — чимала сума. Так-от, на мережу курсів та здійснення інших заходів щодо сприяння опануванню державної мови виділено по 2030 рік аж 4,6 мільйона гривень: у неповному календарному 2024 році — 4 мільйони, а в усі наступні роки — по 100 тисяч. На всю Україну. Це 0,06%! Шість сотих відсотка! Порівняймо це лише з однією з численних «жирних» статей програми: 2 мільярди 267 мільйонів (!) — на «виробництво телевізійних новин з урахуванням обсягів виробництва регіональних філій». І, до речі, вгаданій ст. 5 закону немає згадки про новини і ЗМІ.

Ганна ВОЛКОВА

Нещодавно в художній галереї Грьонінгена — найбільшого міста на півночі Нідерландів — відбулася виставка картин непрофесійних художників з різних країн, на якій було представлено кілька робіт 46-річного киянина Романа Чалюка.

«Ти не думай, ми не від війни втікаємо»

Роман разом з дружиною Надією мешкають у готелі й ділять кімнату ще з однією родиною біженців з України в невеликому селищі Марюм, що неподалік Грьонінгена.

«Влітку минулого року сестра з чоловіком ухвалили зважене рішення евакуюватися, — говорить Олена Головіна, підприємця з Києва. — Вони обоє — люди з порушенням слуху з дитинства. Дуже люблять Україну, тому довго не хотіли її залишати. Це далось їм дуже боляче. «Ти не думай, ми не від війни втікаємо, просто усвідомлюємо, що маємо вижити», — ніби виправдовувалися переді мною. Я досконало знаю жестову мову, тому в нас немає проблем у спілкуванні.

Після їхнього від'їзду мені стало морально легше. Ми живемо неподалік, на Берестейській, і раніше я тільки те й робила, що бігала дивитися до вікна, чи не йде дим з їхнього будинку після ракетних і дронних атак. Залишатися в Києві їм було небезпечно».

До життя в чужій країні подружжя все ще ніяк не пристосовується. Особливо важко переїзд дався голові родини. Пенсія Романа — мізерна, але в Україні завдяки своєму творчому таланту й таланту раціоналізатора він практично завжди мав добре оплачувані роботи. А в Нідерландах людей з порушенням слуху навіть пакувальниками овочів-фруктів у супермаркет не беруть. Кажуть, для них це несе загрози. В цій країні взагалі такі люди отримують великі пенсії, тому не змушені працювати.

Для біженців у готелі Марюма створили дуже комфортні умови проживання: видали нові спальні речі, в достатніх кількостях є пральні машини, душові кабінки, мікрохвильова піч, оптигриль, аерогриль. А також спортзал, кінотеатр зі шкіряними відкидними сидіннями, картинг, баскетбольний майданчик, величезний хол, де діти можуть гратися, а дорослі — навчатися...

Проте складність ситуації у Чалюків не тільки в тому, що їм важко знайти роботу, а ще й у тому, що доводиться вивчати три мови паралельно — нідерландську, нідерландську жестову й українську. На жаль, рідної мови за радянських часів дітей з порушенням слуху в спеціалізованих школах-інтернатах не вчили.

Комендант готелю підтримав художній талант біженця

За кілька місяців після переїзду, коли стало зрозуміло, що кінець-краю війни не видно, а працевлаштуватися в чужій країні без знання мови нереально, у Романа почалася депресія. «Я хочу заробити копійку, але не можу, бо глухий. Я скучаю за домівкою. Хочу повернутися й припасти до своєї землі. Але в Україні для мене зараз теж немає роботи. Немає самореалізації. Де вихід?». Надя по кілька разів на день чула від чоловіка цей розпач і нічого не могла вдіяти. «Як нам далі бути?» — питала вона поради в сестри. Олена порадила, щоб Рома почав малювати щось для душі.

«Спочатку він категорично відкинув цю ідею, — продовжує оповідь Олена. — Але настав якийсь день, коли Рома купив папір, пензлик і фарби. «Намалюю нас удвох», — поділився своїм наміром з дружиною. Й намалював пару левів з людськими торсами, оскільки Надя — Лев за гороскопом».

З того часу Роман не розлучається з олійними фарбами. Щось малював

■ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ

Їхні думки тихі

Рома з Надею не чують, але добре відчують одне одного: історія пари з вадами слуху, яка живе без обмежень

разом з дітками, щоб їм не так скучно було в готелі.

Це якось помітив Моріс де Томас, комендант готелю, й попросив показати роботи. Вони йому сподобалися, і він запропонував Романові написати кілька картин, щоб повісити їх у коридорі.

«Це неможливо», — заперечив Роман, пояснивши, що купити полотно разом з пензликами і фарбами для їхнього сімейного бюджету — надто дорого.

«Моріс виявився чудовим і мудрим психологом, — усміхається Олена. — Від однієї з наших біженок, які мешкають у готелі, я дізналася, що він заспокоїв Рому: «Ти про це навіть не думай». І за власні гроші купив усе необхідне для малювання, запевнивши його, що він розказав про нього продавцям художнього магазину й вони, мовляв, дали все безплатно. Моріс дуже хотів, щоб Роман займався творчістю».

Так на стінах коридору готелю з'явилася одна картина, потім друга, третя... Люди дивилися на них і казали: «Боже, як це гарно!». Просили і їм щось намалювати.

«Ти дійсно талановитий хлопець!» — захоплювався ним Моріс. І запросив співробітницю художньої галереї з Грьонінгена, щоб вони оцінили його роботи. «У вас дивовижна техніка», — сказали вони.

Таким чином, Роман Чалюк отримав запрошення стати учасником виставки непрофесійних художників з різних країн.

Збирав перші в Україні банкомати і платіжні термінали

Про родину біженців з Києва з вадами слуху мешканці Марюма дізналися ще раніше, аніж до Романа прийшла слава художника. Журналісти місцевого журналу напередодні минулорічного Різдва взяли інтерв'ю в подружжя Чалюків. В ньому йшлося про важкі часи для народу України, про віру в Перемогу, про чудові побутові умови готелю, в якому дали їм прихисток. А пан Моріс поділився своїми враженнями від Романа і Надії: «Це надзвичайно добрі й сонячні люди. Від них наче йдуть промінчики світла».

Після виходу публікації Романа стали впізнавати на вулицях, зверталися по імені, тиснути руку...

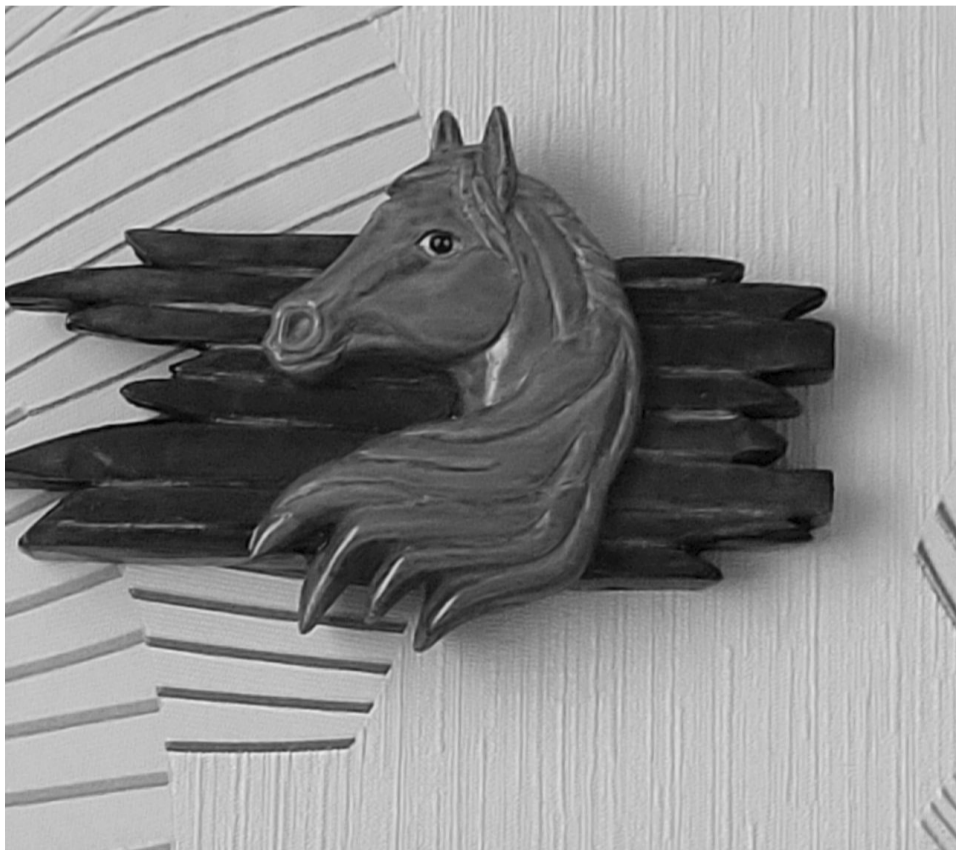
Зустріч із працівницями художньої галереї додала ще одого позитиву родині Чалюків. Вони добилися того, щоб у готел до українців, які не чують, раз на тиждень приходили вчителі нідерландської мови, а також вирішили питання з сурдоперекладачем. До того часу Роман з Надеєю освоювалися в мовному просторі самотужки, використовуючи YouTube та електронні засоби перекладу.

— І в Роми, і в Надії прямо крила за спиною вирости, — зазначає Олена. — Я знову бачу блиск у їхніх очах. Вони аж світяться зсередини. Завдяки успіхам у вивченні іноземної мови в них з'явилася надія на отримання роботи в одній з компаній сусіднього міста. Зазвичай українські біженці працюють по 4 години на день, 3-4 дні на тиждень. Хай це невеликі гроші будуть, але для них головне — соціалізація. До того ж у Романа буде досить часу, щоб писати картини.

п Звідки в нього талант художника? — цікавлюся у співрозмовниці.

Афіша вернісажу.

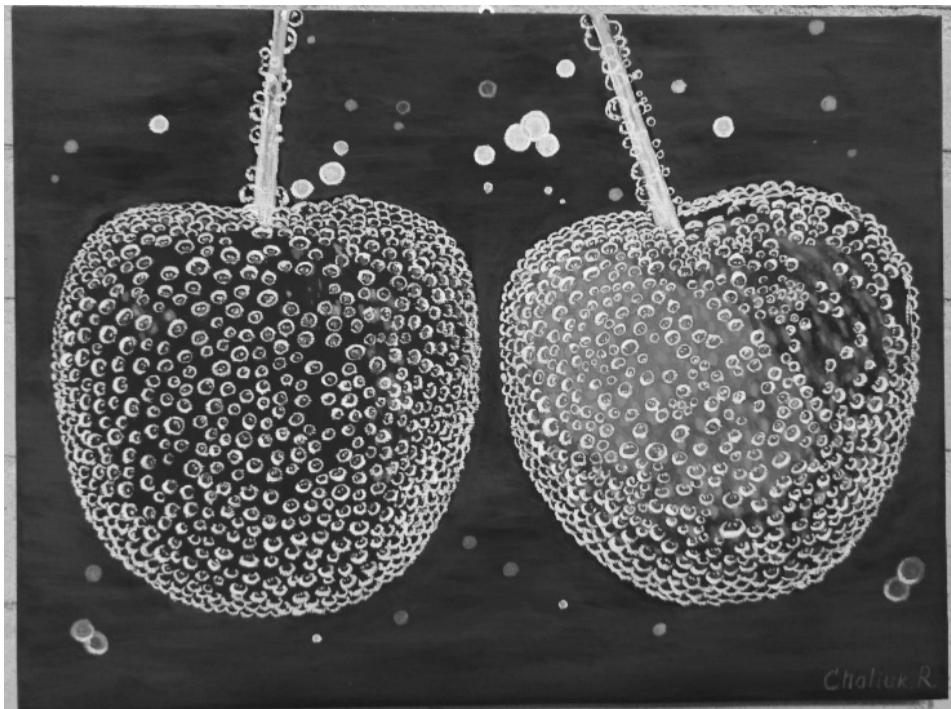

Голова коня виконана у техніці різьблення по дереву.

— Від Бога. Ви ж розумієте, що за радянських часів віддати дитину з вадами слуху навіть у якийсь гурток за інте-

ресами було нереально, тому малювати він ніде не вчився. Роман загалом має аналітичний, математичний склад ро-

Вишнева пара.

зуму. Звісно, з вадою слуху його не могли прийняти до Київського політехнічного інституту. Знання він здобував самостійно: знайшов ІТ-курси при КПІ, платив гроші сурдоперекладачу. Здобуті знання дозволили йому працювати на підприємстві зі збору перших банкоматів і платіжних терміналів — паяв плати, мікросхеми. Згодом йому запропонували посаду інженера, що говорить про рівень довіри керівництва до нього як до відповідального, ініціативного співробітника.

Все було добре до кризи 2008 року. Підприємство, на жаль, її не пережило. Деякий час Рома займався поробками з дерева. Купив собі дорогий апарат для випилювання і, ніде не навчаючись ремесла, почав майструвати. Було таке, що звичайний дерев'яний цурпалок, підібраний на вулиці, перетворювався на шедевр. Мені особисто дуже подобається портрет Тараса Шевченка, зроблений ним у 3D-площині на червоному дереві.

Згодом Роман влаштувався в компанію, яка продавала за кордон дорогі меблі. Займався різьбленням по дереву, зокрема червоному, яке має вищу щільність, ніж дуб. Переносив на матеріал свої картини, оволодівши спеціальними інструментами.

Коли в компанії почалося скорочення, майстра з вадами слуху скоротили, звісно, першим.

Рома хапався за будь-яку роботу, бо на пенсію в 1 тисячу 800 гривень було не вижити. Збирав стелажі, меблі, працював на низькокваліфікованих роботах. Але з малюванням не розлучався. Це завжди було його віддушиною. Хоч він сам каже, що серйозно до цієї справи не ставився. Писав олійними фарбами згідно з технологіями — море, кораблі, тварин, будівлі...

«Якщо порівнювати попередні Роми роботи й сьогоднішні, то це небо і земля, — захоплено каже Олена. — У нього зовсім змінилася і техніка малювання, і зміст картин. У них з'явилися українські мотиви, проявилася чітка патріотична позиція».

Жінка розповідає, що Роман дуже болісно сприймає те, що не може стати на захист Батьківщини. «Був би я здоровий, то пішов би воювати», — говорить.

«Він ще після перших убивств на Майдані сказав Наді: «Я йду туди! Якщо мене вб'ють, хай убивають, але я піду боротися!» — пригадує Олена. — І Надя, і я з плачами умовляли його не робити цього, однак він нас не послухався. А повернула його додому... голубка. Принаймні ми всі тоді так сприйняли цей знак. Сталось так, що він ледь вийшов з під'їзду, як над ним з'явилася біла голубка. Рома йде у бік метро, а вона летить перед над ним, наче перегороджуючи йому шлях. І він розвернувся додому».

День і ніч шили та плели

На відміну від чоловіка Надія на-

родилася здоровою. Але маленькою перечепилася через килим на підлозі, впала й розбила лоба. Ніхто не міг подумати, що у той момент у неї лопнув слуховий нерв в одному вусі. Мама першою забила тривогу, помітивши, що донька не реагує на звуки. Але минав іще рік, і лише тоді лікарі, які називали маму панікеркою, встановили діагноз. На жаль, до того часу Надійка не чула вже на обидва вуха — здоровий нерв не витримав подвійного навантаження.

Батьки дівчинки доклали чимало зусиль, щоб донька була максимально соціалізована: оформили її в найкращий дитсадок для дітей з порушенням слуху, згодом — у Київський спеціалізований інтернат №6, купували дорогі слухові апарати. А коли вона була вже у випускному класі, домовилися з дирекцією інтернату й дирекцією Київського естрадно-циркового училища, що Надійка вчитиметься паралельно і там, і там. Бо не хотіли, щоб донька втрачала цілий рік, оскільки училище набирало студентів, що не чують, раз на два роки.

За освітою Надія — хореограф. Завдяки тому, що батьки багато зробили для її розвитку в дитинстві, вона на відміну від Романа має гарну розмовну мову. Кілька років працювала акторкою унікального столичного театру «Райдуга», колектив якого становлять артисти з вадами слуху. Згодом працювала у типографії, до самої повномасштабної війни завідувала товарним складом фабрики з пошиття дитячого одягу.

«Після смерті чоловіка, якого забрала війна, я, щоб менше думати про особисту трагедію, почала допомагати військовим польовим шпиталем, — продовжує Олена. — Сестричка ж у мене, як лампочка, — одразу включається в діло. Поставили ми з нею в мене на кухні дві швейні машинки і взялися шити адаптивний одяг для поранених. Вона підключила до волонтерства також своїх дівчат, які не чують. До нас доєднувалися сусіди, фейсбучні друзі... Всі день і ніч шили труси на липучках, плели низенькі шкарпетки, килимки на сидіння... А Надя на мене ще й лаялась, коли я десь нерівно прострочу: «Це неповага до хлопців»...

Щомісяця з пенсії донатять по тисячі гривень на ЗСУ

...Своє кохання Надія зустріла ще в школі-інтернаті. З тих пір вони з Романом завжди разом.

«Вони не чують, зате добре відчувають одне одного, — говорить Олена. — Це люди, абсолютно пристосовані до повноцінного життя. Начитані, грамотні, комунікабельні. У мирні часи багато самостійно подорожували. Навіть на повітряній кулі літали! Пригадую, як вони вибирали тур до Єгипту. Зупинилися у Табі не просто так, а тому, що звідти близько Йорданія й

Подружжя любить подорожувати.

Роман і Надія.

За роботою.

Ізраїль, тобто є можливість побувати одразу в трьох країнах... Якимось домо-влялися про екскурсії: писали на листочках, знаходили перекладачів через інтернет. А переважно спілкувалися жестами, й іноземці їх розуміли. Поверталися з купою вражень. Причому переповідали навіть «діалоги» з іноземцями».

Це зараз, буквально в останні три роки, з'явилися Google-перекладачі, що багатьом спростило спілкування. А раніше, щоб порозумітися з оточенням, люди з вадами слуху і мови писали на папері те, чого не могли сказати.

За допомогою Google-перекладача Надя з Романом без проблем спілкуються й зі своїми новими друзями у Марюмі та Грьонінгені. Звісно, їхні друзі мають проукраїнську позицію, підтримують Рому як художника.

До Амстердама вони також проклали самі собі автобусний маршрут, на місці зорієнтувалися, як добратися до Червоного Хреста, згодом знайшли то-

вариство людей з вадами слуху в Грьонінгені.

Їхнє пізнання світу не зупиняється. Навіть свої невеликі доходи вони використовують на екскурсії. А нещодавно завдяки фінансовій допомозі Олени з Морісом у них з'явилися не нові, але в хорошому стані велосипеди, а разом з ними — ще одна можливість подорожувати в межах своєї провінції.

«За розповідями сестри, в Нідерландах люди з вадами слуху мають свої кінотеатри, кав'ярні, клуби за інтересами, — каже Олена. — Тобто щасливо живуть повноцінним життям. Хоча їхній загальний розвиток невисокий — у школах їх не перевантажують науками».

Тим часом родина Чалюків з більш-менш нормальної пенсії Наді, яку вона отримує у зв'язку з втратою годувальника (70% пенсії покійної матери), примудряється щомісяця донатити по 1 тис. гривень на ЗСУ. Кажуть, ми собі тут супу наваримо, а там хлопцям усього треба... ■

Ганна ВОЛКОВА

Сотні печей, груб, плит, камінів збудувала за пів століття єдина на Полтавщині жінка-пічник Ганна Грабовська. Через дорожечу на газ та постійні відключення світла, викликані атаками ворога на енергогенеруючі об'єкти України, населення прагне мати альтернативні джерела тепла. Тож потреба в роботі пічника зараз особливо актуальна.

71-річна Ганна Грабовська, яка живе в селі Микільське Полтавського району, — єдина на Полтавщині жінка-пічник. Займається цією непростою справою вже пів століття! Цікаво, що тонкощів професії вона ні в кого не вчилася. Мурує печі, груби, плити з лежанками, каміни — як під дрова, так і під газову автоматику. Це у вільний від роботи час. Її основне місце роботи — кочегар у місцевому реабілітаційному центрі. Яких тільки професій за своє життя пані Ганна не освоїла! Примітно, що всі вони вимагали доброї фізичної сили. Працювала і муляром у будівельній бригаді, і ремонтником на залізничних шляхах, а останні 30 з лишком років, до виходу на пенсію, — у відділі перевезення пошти на залізничному вокзалі. Але своєму захопленню Ганна Грабовська ніколи не зраджувала.

«Сусід схитрував, попросивши мене зробити спочатку плиту своїй кумі»

«Усе почалося з фільму «Сімнадцять миттєвостей весни», — усміхається Ганна Іванівна. — Тоді весь Радянський Союз прилипав до телевізорів, коли починався цей популярний фільм. А в нас удома якраз перед черговою серією пропало світло. Тож ми із сестрами пішли дивитися кіно до сусіда. А в нього такий холод у хаті стоїть! Питаю, чого не топите. Та, каже, груба погано гріє: дрова хоч якось у ній горять, а вугілля взагалі не хоче. «Хай навесні зроблю вам нову грубу», — пообіцяла я йому. Не знаю, чого таке лягнула, але ж слово не горобець...

А по весні приходять той сусід і каже, що його кума просить мене зробити їй дві плити з духовками в літній кухні, бо треба багато готувати на весілля сина. Я здивувалася: чому це жінка має до мене таке прохання, адже я не пічний майстер? Потім дійшло: сусід схитрував! Перш ніж довірити складку груби недосвідченій дівчині, попросив спочатку зробити плиту його кумі.

Ті мої перші плити виявилися на диво вдалим, вони слугували людям дуже довго. Тож невдовзі сусід довірив мені перекласти грубу. І вже після цього почали мене «афішувати». Коли комусь потрібен був пічник, то йшли тільки до мене».

На той час Ганні був усього 21 рік. Дівчина працювала муляром у сільській будівельній бригаді. Загалом школяркою мріяла стати художницею вітражів, оскільки мала хист до малювання. Проте не наважилася далеко їхати від батьківського дому. Тож, закінчивши вісім класів, пішла працювати. Каже, навіть чоловіки із солідним досвідом дивувалися, як вона, по суті, підліток, майстерно вправляєтьсз з кельмою, як легко однією рукою бере цеглину за цеглиною вагою чотири кілограми.

«Та знань, як мурувати печі й груби, мені не вистачало, — зізнається пані Ганна. — Будову печі розуміла лише приблизно. Не раз трусила вдома сажу, тому уявляла, куди йде дим. Але не знала технології складання. Почала шукати потрібну літературу. Одну книжку знайшла в бібліотеці, а потім ще одну гарну купила в Полтаві. Діло пішло краще. Навіть власну методику вигадала.

■ Ану розкажіть про своє раціоналізаторство. Цікаво...

«Я давно зрізаю куточок засувки, тому мої печі тримають тепло. Справа в тому, що люди зазвичай, боячись упадати, сильно відкривають засувки, і тепло просто виходить у димар. А моя техніка дозволяє і хату добряче нагріти, і не впадати.

■ А які ще секрети теплої печі?

■ ЗАХОПЛЕННЯ

Добра річ — у хаті піч

Як гарно нагріти житло і не впадати: секрети пічниці з 50-річним стажем

— Якщо цеглу класти руба, то це швидше і дешевше. Однак на такій печі не зігріється. Цеглу треба класти лежма. Тоді вона довго нагрівається і, відповідно, довго віддає тепло.

■ На Лубенщині, де пройшло моє дитинство, печі й груби робили з необпаленої цегли — сирця, і хати були теплими. Думаю, це теж один із секретів досвідчених пічників.

— На жаль, мені практично не доводилось працювати із сирцем. Лише раз переробляла в однієї бабусі плиту — довелося поновлювати її зі старого матеріалу, бо на нову цеглу пенсіонерка не мала грошей. І тим старим матеріалом була цегла-сирець. Не знаю, скільки він слугував, але не вигорів, як вигорає інша цегла. Оце, певно, в цьому й секрет. Узагалі на піч потрібна повнотіла цегла, без дірочок, інакше вона розвалиться.

■ А бувало таке, що робота не вдавалася?

— За пів століття мала лише одну «рекламацію», та й то сумнівну. Прийшла колись одна жінка просити мене зробити їй плиту. А мама й каже: «Не погоджуйся, бо лиха не обберешся, це непорядна людина». Та мені незручно було відмовити. Склала, словом, тій жінці плиту. Все нормальньо, горить добре. А десь за тиждень господиня приходиться і жаліється, що в хаті повно диму. Я пішла, запалила плиту — горить навіть краще, ніж раніше, бо ж цегла висохла. Та через кілька днів жінка знову бідкається: «Дим іде в хату». Я знову пішла до неї, підпалавила — ніяких проблем. «Це ти щось знаєш, — почала вона висувати до мене претензії. — А в мене не виходить». Тоді я поклала на стіл 50 рублів (це за радянщини було) і взялася розбирати плиту. У неї очі округлилися: «Що ти робиш?». «Якщо плита вам не подобається, то хай прийде хтось інший і зробить краще», — відповіла я жінці й вийшла з хати.

Каміни з грубками і лежанки — писк моди

Чого тільки не траплялося в житті пічниці Ганни Грабовської! Пригадує, що найбільше роботи було, коли селяни масово переходили на установку газових систем у плитах.

— У Ватажковому (це село у Терешківській громаді) я за сезон якось двадцять сім плит таким чином переробила, — розповідає. — А тепер, коли газ подорожчав, люди знову перейшли на дрова.

■ Знову в хатах ставлять печі й лежанки?

— Ні, адже вони займають багато місця, погано вписуються у давнє планування житла. У моді грубки на зразок камінів. Каміни і затишок створюють, і тепло дають.

Власники приватних будинків просять змурувати пічки у дворі. Над ними напинають намети чи облаштовують як літні кухні. Там і борщі чудові виходять, і хліб смачний можна спекти, й шашликів насмажити. А при бажанні — поніжиться на черені або на лежанці. Тобто, повертається мода на все натуральне.

■ Що не виходить з моди, так це каміни. Якесь нові тенденції тут спостерігаються?

— Якщо раніше каміни слугували, швидше, окрасою помешкання, біля яких можна було просто помилуватися вогнем чи щось приготувати заради забави, то останнім часом їх використовують як додаткове джерело тепла. Я пропоную замовникам робити каміни не прямоочним, а на три чи на п'ять каналів. Тоді він триматиме тепло. А якщо ще й грубку до нього збудувати, то взагалі чудово.

■ Ще входять у моду лежанки...

Ганна Іванівна Грабовська несе людям тепло. Фото автора.

— Так, два роки тому я вперше в житті отримала замовлення на плиту з двомисною лежанкою. Дуже практична штука. У ній прями ходи, завдяки чому вона може тримати тепло хоч і дві доби. Господар — людина зі сфери культури — поштукатурив її і розмалював квітами. Вийшло дуже гарно і стильно. Хтось облицьовує грубки та плити кахлями. Теж непогано.

■ Нині це дороге задоволення?

— Найдешевша цеглина коштує 5 гривень, найдорожча — 28. Кожен, звісно, вибирає товар на свою кишеню. Яку цеглу замовник купить, з такої й роблю.

■ А скільки коштує робота такого досвідченого пічника, як ви?

— Усе залежить від кількості каналів у печі. Якщо три, то 7 тисяч гривень. А останній раз робила каміни на два поверхи за 12. Мені вистачає. Хоча це й сезонна робота.

Для мене головне — довіра людей. Приємно, що запрошують навіть в інші райони Полтавщини. Якось аж із Миргорода приїжджали по мене. Причому люди, щоб я поставила їм піч у літній кухні, чекали кілька тижнів, коли в мене з'явиться вільний час.

■ За один день справляєтеся із роботою?

— Коли була молодою, вистачало восьми годин, щоб змурувати пічку на три канали. Хоча, окрім зубила, тоді не було у майстра-пічника ніяких інструментів для полегшення роботи. Це тепер я й болгаркою користуюся, й зварювальним апаратом. Та зараз, на жаль, уже не та швидкість, сили не ті. Тому йде кілька днів, а буває, якщо робота складна, — то й тиждень.

А взагалі, тут не може бути поспіху, адже піч зводять на десятиліття. Недарма говорять: «Піч у хаті — те саме, що вітвар у церкві».

Важке й курне ремесло

Як часто буває, сама пічниця не має у власній хаті ані плити, ані печі.

■ ОГОЛОШЕННЯ

Втрачений військовий квиток серія АГ 198785, виданий 04.07.2024 р. Яворівським ВК Львівської області на ім'я Шпаргали Василя Васильовича, вважати недійсним.

— Коли будувала хату, газ був дешевий, — усміхається. — Добре, хата тепла, з натяжною стелею, тому за місяць на опалення йде всього 250 кубів газу.

■ Не здивуюсь, якщо почую від вас, що ви самі собі й хату збудували.

— Авжеж! Чоловік племінниці Наталі допоміг мені лише дерев'яні шпалки поставити, а я цеглою обклала, поштукатурила зсередини (до речі, вперше в житті це робила), навіть вікна сама встановила. Чоловікові племінниці лишалось тільки дах накрити. Ми так разом і прожили років десять під тим дахом, а потім переробили для них флігельок у дворі: підняли стіни, добували кухню, ванну, туалет — і молода сім'я туди перейшла. Живемо наче і разом, і окремо.

■ Чи є у вас учні?

— Нині ніхто не хоче вчитись цього ремесла, бо воно важке та ще й курне. Тут коли валяєш стару топку, то так надихаєшся сажею!

Сподівалася, син племінниці піде моїми стопами. Своїх дітей у мене немає, а його, коли він ще тільки в шостий клас ходив, почала брати з собою на «калими» в надії, що подасть мені якусь цеглину, а я йому за це якусь копійку дам. Ну, він два дні був моїм підсобником, а тоді взяв кельму, молоток і каже: «Я кластиму задню стінку». Я з ним чесно ділилася заробітком. Хлопець мав гроші й на одяг у школу, й скутер купив.

Зараз він служить у розвідці. Тільки повернувся з армії, зібрався женитись, а тут широкомасштабна війна. Уже на третій день став на захист Вітчизни. Тож мирні плани пішли шкереберть.

До ЗСУ приєднався й чоловік племінниці. Лишилися ми з Наталею без чоловічої підтримки... Бачите, хоч би про що сьогодні говорили, а все крутиться навколо війни. Та хоч би як там було, а людям завжди потрібне тепло. Мені дуже подобається його дарувати іншим... ■

Дарка КОХ

ДО СВЯТКОВОГО СТОЛУ

Новий рік не за горами

Тож пора складати меню

Будь-яке свято — це експромт, а експромти, як відомо, готують заздалегідь. От і відома наша знавчиня кухонної справи Дарія Цвек говорила, що до свят потрібно готуватися заздалегідь: підкупувати продукти, збирати кошти (аякже, сьогодні, коли в країні війна і проблеми з економікою, це особливо актуальна порада). Тому і ми вирішили, що вже пора складати святкове меню, купувати необхідні продукти, словом, готуватися до Нового року.

Звісно, дехто не відходить від традицій і готуватиме на свято улюблений багатьма салат олив'є, хтось — усталений оселедець під шубою (нагадаємо, і цю традиційну страву можна оригінально подати у вигляді ролів — пошукайте цей рецепт у наших попередніх випусках) та ще багато інших страв, знайомих нам із дитинства. Ми ж пропонуємо урізноманітнити ваш святковий стіл цікавими й незвичними стравами.

«Новорічні кульки»

До свят хочеться порадувати своїх рідних смачними, а головне — оригінальними, нетрадиційними стравами. Звісно, все залежить від гаманця і наших фінансових спроможностей, адже останні кілька років були непростими для українців. Тож пропоную нашій аудиторії дуже цікаву і незвичну закуску, при цьому не дуже дорогою, — «Новорічні кульки». Вони настільки красиві, що так і хочеться повісити їх на новорічну ялинку, але зась — вони стануть окрасою святкового столу. А вже про смак говорити не буду, хіба таким набором продуктів можна зіпсувати страву? І ще: з її приготуванням упорється й газдинька-початківець.

Отож беремо 600 г курячого філе, 150 г твердого сиру (бажано якихось п'янтних сортів, скажімо, чеддер або з в'яленими помідорами, чи з пажитником), 3 яйця, 100 г ядер мигдалю, пів баночки маслинок без кісточок, пучок свіжого кропу, мелену копчену солодку паприку — 30-50 г, 150-200 г майонезу, сіль, перець — до смаку.

Спочатку відварюємо до готовності куряче філе та яйця на твердо. Охолоджуємо м'ясо та яйця. Курятину нарізаємо невеликими кубиками, яйця натираємо на середню тертку, на ній же натираємо й сир. Маслини нарізаємо невеликими кільцями, але до загальної маси додаємо не всі — частину залишаємо для прикрашання кульок. Мигдаль трошки підсмажуємо на пателні, даємо охолонути і дрібно січемо. Половину горішків додаємо до загальної маси, а другу залишаємо для оформлення кульок. Тепер до всіх інгредієнтів додаємо майонез, солимо, перчимо до смаку, вимішуємо гарненько і, набираючи масу ложкою, руками формуємо невеликі кульки. У дві глибокі мисочки насипаємо решту мигдалю та мелену паприку, а в третю викладаємо дрібно посічений кріп. Кульки по одній обкочуємо в горіхах або паприці, або кропі, викладаємо на сервірувальну тарілку, зверху кладемо кружальце маслинки, а в нього петельку вставляємо гілочку кропу — виходить ніби справжня ялинкова кулька.

Рулети зі шпинату з лососем

Ця страва не лише має оригінальний та красивий вигляд, а й дуже смачна та легка в приготуванні. Для неї потрібно 3 яйця, 150 г шпинату, 300 г крем-сиру, 250 г червоної солоної риби, 3 ст. л. борошна, третину чайної ложки солі.

Для початку розморозимо шпинат, а потім відіждемо зайву вологу. Розділимо яйця — жовтки додаємо до шпинату, туди ж додаємо третину чайної ложки солі і збиваємо блендером до однорідної маси. Тепер всипаємо сюди борошно і ретельно перемішуємо лопаточкою, щоб не було грудочок. Тим часом збиваємо білки до крутої піни (білки мають бути гарно збиті, інакше шпинатний бісквіт не вийде). У шпинатну масу додаємо половину збитих білків, гарно перемішуємо, потім додаємо решту білків, далі перемішуємо до гомогенної маси.

Деко застеляємо пергаментним папером, викладаємо шпинатну масу, розрівнюємо її рівномірно прямокутником приблизно розміром 20 на 30 см. У попередньо розігріту до 180 градусів духовку ставимо деко на десять хвилин, готовий бісквіт виймаємо з духовки, перевертаємо на дошку і намагаємося акуратно, щоб не пошкодити виріб, зняти папір. Увага: для випікання обираємо тільки якісний пергаментний папір, тобто гладенький, інакше тісто буде рватися. Якщо бісквіт погано відділяється від паперу, кладемо зверху вологий кухонний рушник і через кілька хвилин повторюємо спробу зняти папір.

А тепер найголовніше — формування рулету. Гладеньким боком кладемо бісквіт на дошку, зверху тіста викладаємо вершковий сир («Філадельфію» або ж аналогічний, можна і самому зробити), розрівнюємо по всій поверхні. Червону рибу нарізаємо тонесенькими скибочками, викладаємо поверх сиру, але подалі від країв (щоб рулет можна було гарно скрутити), і формуємо рулет, тісно скручуючи його. Викладаємо готовий виріб на харчову плівку, замотуємо і кладемо в холодильник мінімум на 2 години. Якщо ж ви плануєте куштувати його не в цей день, то краще залишити рулет у плівці до самої подачі.

Перед подачею на святковий стіл рулет звільняємо від плівки, нарізаємо акуратними кружальцями, викладаємо на тарілку, а зверху прикрашаємо кількома ікринками кожен шматочок.

Лайфхак: якщо вам не покішені сир «Філадельфія», його можна зробити в домашніх умовах. Беремо 500 мл густого йогурту (найкраще — грецького), 200 мл якісної сметани 20 і більше відсотків жирності, пів чайної ложки солі, ретельно перемішуємо інгредієнти, виливаємо все

у літрове відерце з-під сметани чи йогурту (можна взяти й іншу тару, але таку, щоб зручно було добувати заморожений продукт) і ставимо в морозилку до повного замерзання. Шматок марлі складаємо вчетверо, викладаємо на неї заморожений йогурт, зав'язуємо, підвішуємо, щоб під час розморожування стікала сироватка (десь на 12 годин). Через пів доби у вас буде чудовий вершковий сир — ніжний, на перший погляд, ніби зернистий, але коли його намазуєш — він робиться гладеньким. Із запропонованих продуктів виходить приблизно 270 г сиру.

М'ясні косички

Для основної страви якнайкраще підійдуть м'ясні косички зі свинячого філе. Це красива на вигляд та смачна й ситна страва. Якщо ж ви боїтеся за свою фігуру, то замість гарніру у вигляді картоплі чи макаронних виробів подавайте до цієї страви гарний салат із баклажанів.

Отож нам потрібна свиняча вирізка, шість смужок бекону (бажано, щоб смужки були по довжині, як сама вирізка), олія для смаження, дві головки часнику, сіль, перець — до смаку, кілька ложок кетчупу.

Вирізку розрізаємо уздовж навпіл, а потім кожен половинку ще на три частини, гарно солимо, перчимо, «масажуємо», щоб м'ясо просякло спеціями й сіллю, даємо хвилин 20 «відпочити». Далі викладаємо три смужки м'яса на стільницю, на кожну з них зверху кладемо смужку бекону. Всі три смужки зв'язуємо на одному кінці шпагатом чи міцною ниткою і формуємо косичку, кінець якої також зв'язуємо. Таким само чином формуємо ще одну косичку.

На пателню наливаємо олію, розігриваємо, щоб аж шкварчало, викладаємо розрізані навпіл (уперек зубчиків) головки часнику, обсмажуємо, щоб часник віддав свій аромат, а потім кладемо на сковороду косички. Обсмажуємо з обох боків до рум'яності. Тепер косички викладаємо у форму для запікання, збоку кладемо часник, зверху м'ясо поливаємо жиром і соком, які утворилися під час смаження, а також кетчупом, який за допомогою пензлика розподіляємо по всій поверхні косичок. Форму накриваємо фольгою і ставимо в розігріту до 180 градусів духовку на 20-25 хвилин. М'ясо виходить дуже соковитим та ароматним. Косички розрізаємо навпіл — виходить 4 порції чудової основної страви.

Гарячий салат із баклажанів

Нам потрібні один великий баклажан, 4 помідори, 100 г м'якого вершкового сиру (можна й бринзи, але це буде трошки не той смак), жменя мікс-салату, сіль, 2 ст. л. крохмалю, олія для смаження,

Закуска «Новорічні кульки».
Фото з сайту blog.metro.ua.

Рулети зі шпинату з лососем.
Фото з сайту podobaik.com.

М'ясні косички.
Фото з відкритих джерел.

кілька ложок готового кисло-солодкого соусу та насіння гарбуза чи соняшнику для прикрашання.

Баклажан нарізаємо на кубики по 2 см, солимо і відкладаємо на 20 хвилин, щоб вони пустили сік. Далі зливаємо сік, посипаємо кубики овочів крохмалем, добре перемішуємо. На пателню наливаємо олію і даємо їй добре розжаритися, потім висипаємо баклажани й обсмажуємо

до рум'яної скоринки. Готові баклажани викладаємо на паперові рушнички, щоб видавити зайвий жир.

У салатник викладаємо баклажани, порізані великими кубиками помідори, шматочки сиру, зелений салат, приправляємо все кисло-солодким соусом та прикрашаємо насінням.

У наступному номері чекайте ще цікавих пропозицій до святкового столу. ■

Ольга СТЕЛЬМАШЕВСЬКА

РЕЗОНАНС

Театр Корифеїв штурмить

Одеський режисер Олександр Самусенко у Кропивницькому засіяв зерна надії

Актуалізація імен та творів і сучасне їх переосмислення — це два основні завдання Театру Корифеїв у Кропивницькому, де потужно заявив про себе український професійний театр 142 роки тому, в часи заборон та обмежень у російській імперії. Днями у прем'єрній виставі «Житейське море. Суєта» цього театру по-новому показали дві п'єси Івана Карпенка-Карого. Постановка Олександра Самусенка, головного режисера Одеського українського театру імені Василя Василька. Опосередковано вона — про Театр Корифеїв. Так само, як і попередня, за багато крайніх років резонансна, прем'єра Євгена Лавренчука «Перед волею» за п'єсою Марка Кропивницького, — про Україну.

Дорівнятися до Корифеїв

Загалом, «Житейське море. Суєта» — остання з п'яти концептуально нових вистав, що з'явилися впродовж 8 місяців керівництва театром Євгена Лавренчука, що змінив на цій посаді київського режисера Сергія Корнієнка. Обидва молоді й амбітні режисери встигли заявити про стратегію розвитку і дати вектор.

Оригінальна, з глибоким антиімперським та антигеноцидним гуманістичним змістом вистава «Перед волею» Євгена Лавренчука, яка поєднала часи дії Валуєвського циркуляра і знищення російськими військами українського Маріуполя, — восени стала справжньою окрасою у Львові Міжнародного театрального фестивалю «Золотий Лев».

У п'єсі Кропивницького, як і у виставі Лавренчука, — нема фольклорного антуражу: це справжня драма із соціально-політичним підтекстом, який сьогодні зчитується не в історичному часопросторі, а в реальній парадигмі боротьби українців проти рабської психології мислення — за вільне думання, за волю.

Утім така творча сміливість, самостійність і потужна реанімація знакового українського театру у Кропивницькому, напевно, комусь як кістка в горлі. Тож Театр Корифеїв знову штурмить. Тому варто встигнути подивитися ті постановки, що знову підняли планку, гідну Марка Кропивницького, Івана Карпенка-Карого, Марії Заньковецької, Миколи Садовського.

Щоб розтлумачити сучасний «новий почерк» театральній спільноті, місцевій і не тільки, — з Києва викликають критиків. Проте чи потрібно це насправді тим, хто бачить Театр Корифеїв у традиційному форматі? Можливо, є сенс запросити теперішніх (знов тимчасових?) керівників до Києва й надати можливість подивитися, чим нині дихає сучасний українсь-

Вистава «Житейське море. Суєта» режисера Олександра Самусенка.
Фото надане авторкою.

кий театр?! Тоді, напевно, питання вибору керманіча Театру Корифеїв у Кропивницькому нарешті вирішиться на користь театру і його прекрасної трупи.

Нині не час розкидати каміння, нині час його збирати. Адже театр поза столицю за своєю сутністю не має бути провінційним, як те століттями нав'язувала Україні Росія. Він має право бути актуальним, як стали надпотужною силою свого часу Корифеї.

Каховське море, «культура в домовині» і збереження генофонду

У прем'єрі Олександра Самусенка «Житейське море. Суєта» — душевна боротьба героя із собою і бурхливим, неприйнятним житейським оточенням постає у широкому контексті очищення і відродження української культури. Недарма художник-постановник вистави Юрій Ларіонов «виносить» на сцену прямолінійний символ — труну з написом «українська культура», в яку у фіналі лягає Актор і Людина Іван Барильченко (точна і об'ємна робота Олександра Ярошенка).

(НЕ)театральні страждання головного героя позбавлені опереточно і побутово мелодраматичних нашарувань. У стильно-

му сценографічному рішенні і костюмах Христини Корабельникової п'єса сприймається напрочуд сучасно. А режисерське безкомпромісне і нелінійне її прочитання зараховує Олександра Самусенка до все ще нечисельних режисерів, що успішно повертають українську класику обличчям до української публіки.

Режисер поєднав дві п'єси Івана Карпенка-Карого — його останнє «Житейське море» та «Суєту» із трилогії, якій не судилося бути дописаною драматургом. Між подіями двох скомпільованих п'єс, що їх адаптував до сцени режисер, — 15 років. Проте відчуття глядачів — ніби написано це сучасним українським драматургом.

Проекція на заднику з похмурим морем, що хвилюється, дає відчуття суцільної морської хвороби. Головний акцент сцени — модель всесвітнього зернохвища у горах острова Шпіцберген, призначена для збереження генофонду сучасних зернових на випадок катастроф. Ця функціонально чинна модель «сховища кінця світу» є масштабованим символом. Він — пірс, що іде глибоко в море; сцена, на якій грають уривки з вистав; крутий схил, з якого «скочується» життя.

У фіналі головний герой кидає зерно у глядацьку залу — з надією, що проросла філософія Театру Корифеїв та вкорінилася українська культура, пройшовши випробування колонізацією. А випробування окопами ще триває...

Звісно, на шляху до очищувального майбутнього ще багато перешкод: чи то хвиля житейського моря, чи персонаж мерзенного Хвилі (Олександр Малахатко), що, як агресор-торнадо, знищує все живе навколо, численні спокуси і пристрасті, слабкості, гроші, злидні, слава і безслав'я. Словом, трагікомедія життя і суєта суєт.

В Олександра Самусенка багато свіжих режисерських ідей, жваве образне мислення, сміливий погляд на усталені в театрі речі. Тож і заряджені ним актори — емоційно точні і виразні. Режисер прагне кожну сцену вивести на символічне узагальнення, і це йому вдається. Приміром, сцена з прихильницями, грамотами і квітами, коли Барильченко стоїть із зашморгом на шії. Тим часом на світшотах акторок — напис та логотип... Театру Корифеїв. І це теж про злети і падіння, любов публіки та хейт, що так само мінливий, як і море.

Незмінним залишається тільки персонаж антрепренера Усяя (Дмитро Нагабась), який з'являється у виставі під лейтмотив Грігівського гірського короля з пещери. Цей уявний троль у штучній перуці і вусах — немов з іншого театру: притрушений штампами та обсипаний вульгарними блискітками на поталу публіці.

У фіналі вистави «Житейське море. Суєта» море пересихає — і глядач бачить на екрані апокаліптичний пейзаж високого Каховського водосховища. Ще один символ із реального життя російсько-української війни... Біля труни сидить Надія, молода артистка (Елізабет Давідян): Утоплена, Панночка чи все ж Янгол?! З'являються безликі, мовчазні мотанки, яких змінюють співаючі Шевченкові покритки (перфектна робота хормейстерки Наталії Боярської).

Насамкінець актор Іван Барильченко — чи вже сам Іван Карпенко-Карий — читає чи то сповідь, чи то молитву... І запитає я в Бога: «Чому переводиш мене через бурхливі ріки?» — І відповість Бог: «Бо твої вороги не вміють плавати». Це про нас 200, 100 років тому, а також теперішніх... ■

АРТПРОСТІР

«Вершники апокаліпсису» й інші

Як український скульптор Олександр Лідаговський створив п'ятиметрову статую для бієнале в Італії

Валентина БІЛАН

Олександр Лідаговський, відомий киянин своїми скульптурами в парку Шевченка, на Пейзажній алеї, а також у Печерському районі, продовжує творити й під час війни. Незважаючи на те, що його майстерню зруйнував російський снаряд і всі надбання були знищені, митець рухається далі, працює на престижних світових мистецьких майданчиках, представляючи Україну.

Митець має на меті зробити вірусним меседжем у Європі екзистенційний проект — скульптуру «Вершники апокаліпсису». Її виставлятимуть у публічних просторах Великої Британії та інших країн.

«Ця скульптура буде таким вірусним меседжем, яка мовою пластики показуватиме історичні алгоритми подій, які за-

раз відбуваються з нами. Головний сенс цієї роботи у тому, що вона пов'язує події в Україні зі світовими, — говорить фаворит цьогорічного Бієнале Cartasia в Луцці (Італія). — Спількуючись із колегами з різних країн, я помітив, що багато людей сприймають війну в Україні як локальний конфлікт».

На переконання митця, період локальних конфліктів закінчився. Те, що відбувається з Україною, відбувається зі світом. Тож скульптура «Вершники апокаліпсису» буде попередженням: якщо світ не схаменеться — війна пошириватиметься в різних країнах.

Надзвичайно плідним у творчому аспекті для українського митця було минуле літо. За оригінальну ідею організатори Бієнале Lucca Cartasia відібрали проект українського скульптора Олександра Лідаговсько-

го серед 500 учасників. Фактично протягом місяця він створив п'ятиметрову статую з гофрованого картону. Технологія виконання скульптури була найскладнішою в реалізації, і тому її високо оцінили колеги з різних країн та поціновувачі мистецтва.

Цей проект для митця є дуже особистим. Адже він втілює через свою трансформацію у творчості переживання мільйонів українців, життя яких повністю змінила війна. «Політ ластівки» зображує дівчину в акробатичній позі, яка символізує баланс між минулим і майбутнім. Це про вичерпність «старого світу», необхідність переродження і трансформації. Майбутнє вже на порозі», — говорить автор.

Наразі Олександр Лідаговський працює над реалізацією сталевої скульптури в англійському місті Грейт-Ярмут, зображу-

Олександр Лідаговський. «Дівчина, яка приміряє хмари», 2013 р.
Фото з сайту kirisenko-gallery.com.

ючи ту, хто балансує на канаті. Ідея частково нагадуватиме статую, яку він зробив у Печерському районі Києва, — «Рівновагу» 2013 року. Також митець має на меті продовжувати говорити про Україну мовою мистецтва в Британії, Італії та в інших країнах Європи.

Із початком російського вторгнення у 2022 році Олександр (1961 року народження) разом з дружиною Дашою Непочатовою та донькою переїхав до Лондона. Довго перебувати за кордоном не

планували. Утім рішення скоригувало те, що майстерня скульптора була зруйнована протягом перших днів великої війни під час російського наступу на Київ.

Олександр Лідаговський продовжив свою мистецьку діяльність і став почесним членом Королівського товариства британських художників. Його роботи були представлені на міжнародних виставках, включно з Лондонським фестивалем скульптури (Winter Sculpture Park). ■

Григорій ХАТА

■ БОКС

Добре відома спортивна мудрість каже, що піднятися на вершину складно, а утриматися на ній іще складніше. В очікуванні реваншу з Тайсоном Ф'юрі Олександр Усик був змушений віддати один зі своїх чемпіонських поясів та залишитися без титулу абсолютного чемпіона світу, однак його повторна перемога над британським велетнем зміцнила переконання в тому, що Усик — це великий майстер і один з найкращих боксерів сучасності.

Техніка і клас

Ставши у травні першим за 25 років абсолютним чемпіоном світу в суперважкому дивізіоні, Усик вирішив міцно не триматися за «абсолют». Контракт про реванш із Ф'юрі передбачав одне, а правила численних боксерських організацій говорили інше. Тож в очікуванні повторного поєдинку з Ф'юрі, організацією котрого знову займалися поважні шейхи з Саудівської Аравії.

Друга зустріч Усика та Ф'юрі, що відбулася в Ер-Ріяді, була не менш захопливою, ніж перша. Проте, на відміну від першої бою, боксери діяли в ринзі значно обережніше: їхній реванш минув без жодного нокауту. Інтрига ж грималася до останньої секунди бою, й після фінального гонгу перемогу в ринзі святкували одразу обидва боксери. Однак суддівський вердикт був одноголосним — 116:112, 116:112, 116:112 на користь українця.

У своїх діях Усик виглядав переконливішим — швидшим та точнішим, особливо відчутною його перевага була в другій половині протистояння, коли британського велетня почала накривати втома.

Щоправда, далеко не всі погодилися з рішенням суддів. Найбільше невдоволених було у таборі прихильників Ф'юрі. «Це подарунок Усику від суддів на Різдво», — заявив британський боксер. А його промоутер Френк Уоррен додав: «Я приголомшений суддівством. Звісно, я можу бути упередженим, але так, щоб в другій половині бою практично ніхто з суддів не віддав Тайсону жодного раунду... Це занадто».

«Дивіться, це був близький бій. На мою думку, перемогти міг будь-хто. Судді дали Тайсону лише чотири раунди? Я не думаю, що це було чесно, — підтримав свого співвітчизника відомий британський боксер Амір Хан. — Тайсон думав, що виграв бій, дивлячись на нього, багато людей думали, що він

Без рожевих окулярів

Олександр Усик удруге за очками перевершив британського велетня Тайсона Ф'юрі

виграв бій. У мене було враження, що Тайсон вирвав перемогу в останніх раундах. Обидва боксери — найкращі. Але це бокс, так його бачили судді. Важкий день для британців».

Легендарний ринг-анонсер бою Майкл Баффер теж висловив свою думку, наголосивши на тому, що бій виглядав значно напруженішим і рівнішим, ніж про це говорить рахунок.

Цікаво, що як експеримент на матчі використали суддівство зі штучним інтелектом, та в цьому плані його вердикт мало чим відрізнявся від офіційних результатів.

«Френк Уоррен каже, що в його підопічного відібрали перемогу? Напевно, він дивився бій у рожевих окулярах. Бо сподівався на трилогію Усик — Ф'юрі», — заявив відомий американський тренер Фредді Роуч.

Історична спадщина

А що думає про свої наступні кроки сам Усик? Одразу після завершення його бою з Ф'юрі в ринзі з'явився нинішній володар чемпіонського пояса IBF Даніель Дюбуа й зажадав реваншу з Усиком. Український чемпіон недовго думав і звернувся до керівника Головного управління розваг Саудівської Аравії Туркі Аль-Шейха з проханням організувати такий бій.

Можливість вдруге виграти титул абсолютного чемпіона у суперважкому дивізіоні — хороший стимул. Однак Володимир Кличко каже, що цей бій Усику не потрібний. А менеджер Усика Олександр Красюк зауважив, що попереду на Дюбуа чекає поєдинок із потужним претендентом Паркером і тому не варто забігати наперед.

Один із можливих варіантів подальшого розвитку кар'єри українського суперчемпіона — це його повернення до «крузервейту», звідки починалося його сходження у профібоксі. При цьому дехто радить Усику навіть вийти на спортивну пенсію й у цьому плані наводять приклад Леннокса Льюїса, котрий завершив кар'єру непереможним. Хоча, здається, Усик про жодну пенсію не думає і бій з Дюбуа — найбільш бажаний для нього варіант.

«Я щойно усвідомив, що Усик може знову битися з Дюбуа і стати дворазовим абсолютним чем-

У матчі-реванші Олександр Усик та Тайсон Ф'юрі діяли виважено та обережно.
Фото з сайту www.mirror.co.uk.

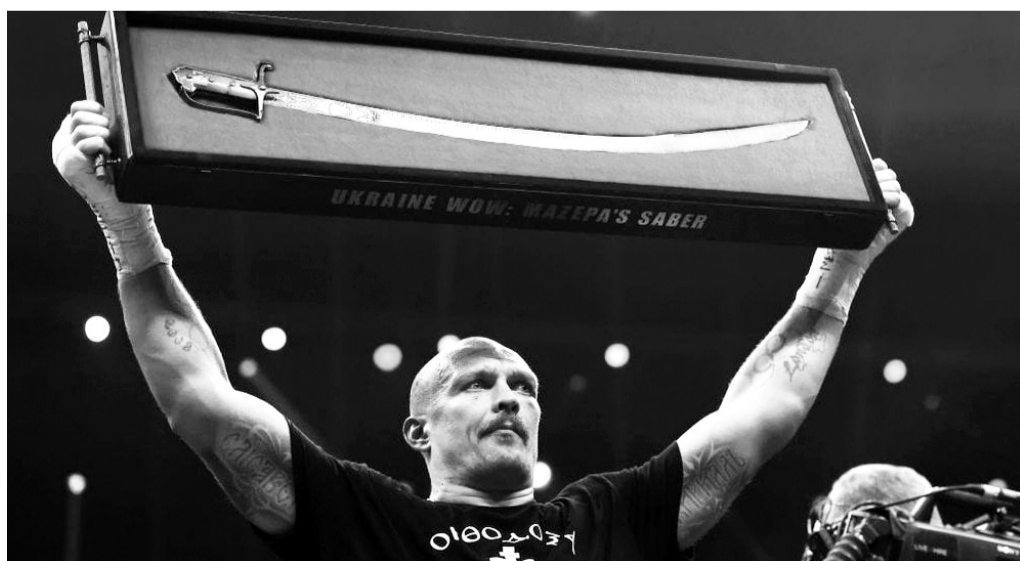
піоном світу в надважкій вазі. Непереможний. Ви розумієте цю спадщину?» — розмірковує британський боксер Ліндон Артур.

До слова, в Ер-Ріяді Усик розповів світу про іншу спадщину, котра стосується історії його країни. На ринг проти Ф'юрі він виходив у образі гетьмана, а після бою продовжив розвивати цей образ, піднявши над головою шаблю Мазепи. «Це нагадування всьому світу про чу-

дового гетьмана, який боровся з росією за свободу та єдність України понад 300 років тому. Шабля XVII століття прибула до Ер-Ріяду з України, вона зберігається в Чернігівському історичному музеї, її перевезли з дотриманням усіх правил і під наглядом музейних експертів. Вперше в історії боксу такий цінний артефакт було допущено на ринг. Протягом багатьох століть росія плюндрувала ім'я

Мазепи — завдяки Олександрові Усику це ім'я повертається у світові медіа і отримує заслужене визнання», — пояснив Олександр Красюк.

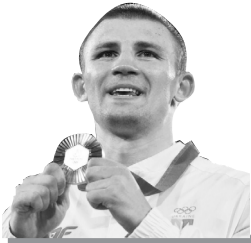
Ну, а що стосується особистих надбань Усика, то президент WBC Маурісіо Сулейман каже: «Немає жодних сумнівів, що Усик — один із найвидатніших боксерів нашого покоління, і він створює свою спадщину».

Удруге перемігши Ф'юрі, Олександр Усик підняв над головою шаблю гетьмана Івана Мазепи.
Фото з сайту suspilne.media.

Усик каже, що потужний британець — його найкращий друг, адже робить його сильнішим.
Фото з сайту sport.ua.

Олександр Хижняк
український боксер-аматор**«Професійну кар'єру я не відкладаю, це цінно і цікаво для мене. Але потрібно трошки часу, щоб освоїти цей напрямок».**

■ ВИЗНАННЯ

Символи гордості та надії

Олімпійські чемпіони Парижа-2024 отримали від НОК України почесні нагороди

Инф. «УМ»

Кожного року підбиваючи його підсумки, Національний олімпійський комітет України проводить урочисту церемонію нагородження найкращих спортсменів країни. «Цей рік був надзвичайно складним для всіх нас, але українські спортсмени продовжували демонструвати свої силу, мужність і незламність на міжнародній арені. Їхні досягнення стали джерелом натхнення для кожного українця», — зазначив на урочистостях президент НОК України Вадим Гутцайт. За його словами, олімпійський рух — це не лише про спорт: він об'єднує українців, дарує віру в майбутнє, силу долати труднощі й будувати краще майбутнє. Це про єдність, підтримку та натхнення.

Упродовж 2024 року вітчизняні спортсмени подарували своїм шанувальникам не одну порцію позитивних емоцій. Особливо емоційними були Літні ігри в Парижі, де вітчизняні олімпійці здобули 12 медалей — три золоті, п'ять срібних та чотири бронзові. Як зауважив Вадим Гутцайт, це не лише найкращий результат за кількістю золотих нагород за останні 12 років, а й підтвердження того, що кожен з наших атлетів є справжнім утіленням незламності та жаги до перемоги. «Ваша боротьба на спортивних аренах є символом надії та гордості для всієї країни», — наголосив очільник НОК України.

Для кожного з трьох іме-

Фотографія з Ярославою Магучіх, зроблена під час олімпійської церемонії нагородження в Парижі, потрапила до фіналу конкурсу спортивної фотографії World Sports Photography Awards

Фото з сайту sport.ua.

У 2024 році Ярослава Магучіх побила рекорд Стефки Костадінової у стрибках у висоту.

Фото з сайту divoche.media.

Ольга Харлан дуже емоційно святкувала перемогу в командному фіналі шаблесток на Олімпіаді в Парижі-2024.

Фото з сайту olympics.com.

нитих володарів олімпійського «золота» вітчизняний НОК знайшов нагороду. Легкоатлетку Ярославу Магучіх назвали кращою спортсменкою 2024 року, боксер Олександр Хижняк став кращим спортсменом року, а капітан «золотої» жіночої збірної з фехтування на шаблях Ольга Харлан отримала нагороду «Спортивний символ єдності». Експертна комісія Національного олімпійського комітету України вирішила нагородити імениту Харлан спеціальною відзнакою за вчинки, які викликали захоплення світової спортивної спільноти своєю відданістю суспільству

та впливом на формування цінностей.

При цьому відзначили в НОК і талановиту молодь. 16-річна фехтувальниця — чемпіонка світу серед кадетів, чемпіонка Європи серед кадетів та юніорів — удостоїлася титулу найкращої юної спортсменки 2024 року. А чемпіон світу та Європи з греко-римської боротьби серед юнаків до 20 років Єгор Якушенко отримав нагороду як найкращий юний спортсмен.

Рік, що минає, став справді тріумфальним для Ярослави Магучіх. Її олімпійське «золото», оновлений світовий рекорд, який нікому не підкорювався з

Після тріумфу на ОІ-2024 Олександр Хижняк розмірковує над тим, аби спробувати свої сили у профі-боксі.

Фото пресслужби НОК України.

1987 року, звання кращої легкоатлетки Європи та світу допомогли їй перемогти в загальному голосуванні «Кращий спортсмен року» за версією Асоціації спортивних журналістів України. У цьому проєкті Ярослава випередила Ольгу Харлан та Олександра Усика, котрий своєю чергою в чоловічому рейтингу обійшов золотого медаліста Парижа Хижняка. До слова, переможець боксерського олімпійського турніру-2024 у ваговій категорії до 80 кг в коментарі «Суспільному

Спорт» розповів, що розмірковує над переходом у профі-боксі, але події не форсує.

«Професійну кар'єру я не відкладаю, це цінно і цікаво для мене. Але потрібно трошки часу, щоб освоїти цей напрям. Я повернувся до тренувань, але потрібно буде виділити час для відновлення. Поки що немає розуміння, до яких турнірів готуватимуся. Але загалом це підготовка до того, щоб я робив бокс для моєї країни та всього світу», — наголосив Хижняк. ■

Олександр Хижняк за наставництва свого батька-тренера розміняв «срібло» Токіо-2020 на «золото» Парижа-2024.

Фото з сайту suspilne.media.

ЗІРКИ

Тріумфальне повернення Кемерон Діас

Що змусило актрису в zenіті слави залишити світ кіно

Марія ТКАЧЕНКО

Кемерон Діас, будучи однією з найвідоміших зірок Голлівуду, 2014 року добровільно пішла у відставку. І причина не в тому, що її кар'єра занепала, адже до цього моменту актриса знімалася у відомих режисерів у картинах у різних жанрах — від блокбастерів до романтичних комедій. Вона здобула зірку на Алеї слави, вважалася найбагатшою акторкою Голлівуду. Словом, такий кар'єри можна було лише позаздрити.

Лише зовсім недавно 52-річна Діас вирішила задовольнити цікавість усіх, хто був здивований, куди вона зникла: «Я перестала зніматися, бо відчувала, що єдино правильне рішення для мене — переглянути своє життя. Найбільше я хотіла мати сім'ю... А ще мені набридло бути публічною фігурою».

Кемерон вийшла заміж, у неї з'явилися двоє дітей (за допомогою сурогатної матері). Коли з'явилася перша дитина, донька Реддікс, картина набула ще більш ідилічного вигляду. «Я справжня недотепа, коли справа стосується стосунків із боуфрендами», — зізналася актриса, чий романи й справді щоразу закінчувалися розривом, а не походом до вітваря.

Нарешті Кемерон

знайшла того самого правильного чоловіка — непомітного музиканта Бенджі Меддена. Молодший за Кемерон на сім років, нижчий її за зростом і з пивним животом, над чим особливо потішалися недоброчливці. Поруч зі стрункою блондинкою Бенджі й справді виглядав не надто кінематографічно. Вони познайомилися в гостях у подружки Кемерон Ніколь Річі, яка одружена з братом-близнюком Бенджі Джоелом Медденом.

Почуття були взаємні, і менш ніж за рік закохани одружилися. «Коли з'являється той єдиний, хто тобі призначений, одразу це розумієш. Раніше я думала, що це лише слова. Але з Бенджі сталося саме так, — зізнавалася Діас. — У мене тепер є чоловік — і більше нічого не має значення». Почуття їхні взаємні. Медден жодного разу за ці роки не дав приводу засумніватися у своїй відданості дружині та їхнім дітям.

Як вона зважилася відмовитися від кар'єри? На це запитання Кемерон відповіла: «Я отримала щось набагато цінніше — світ у своїй душі. Коли знімаєшся в кіно, існує ідеальна відмова, що на тебе немає часу». Коли Кемерон кажуть компліменти, вона запевняє, що дає про себе «асередини».

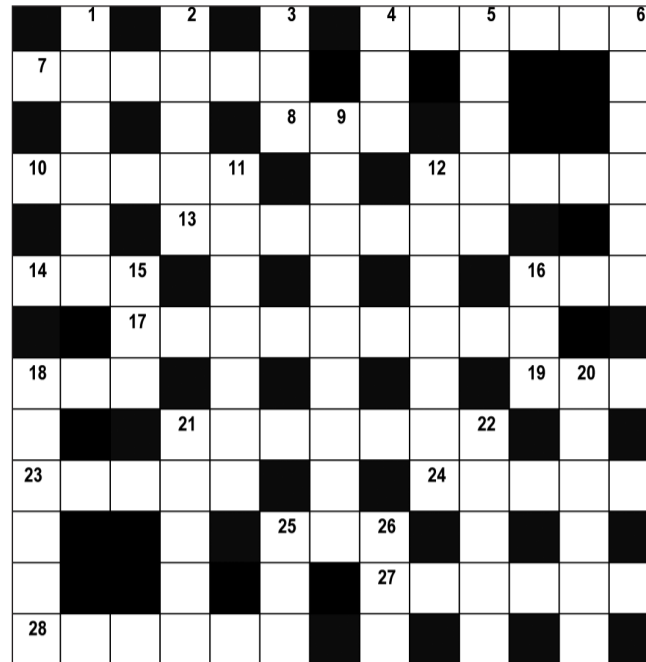

Кемерон Діас.
Фото з сайту glamurchik.tochka.net.

Так цілком міг би закінчитися цей сценарій про дівчину, яка стала багатого та знаменитою, але вирішила вчасно піти з кіно. Та через 10 років так само несподівано для багатьох актриса вирішила повернутися. За її словами, цьому сприяв її чоловік. Він сказав: «Ти так підтримувала нашу сім'ю та мій бізнес, а тепер настав час нам тебе підтримувати».

Ще влітку 2022-го стало відомо, що Діас погодилася повернутися на великий екран у фільмі «Знову в ділі». Зйомки фільму почалися взимку 2023 року в Лондоні. Але навесні її партнер Джеймі Фокс, з яким вона раніше двічі знімалася, серйозно захворів. 55-річного актора забрали з майданчика до лікарні, що з ним трапилося — досі невідомо. Дознімали фільм уже з дублером.

Неприємна історія явно не додала ентузіазму Кемерон і лише підкріпила її небажання продовжувати кар'єру. Однак на початку 2025 року багатостраждальний бойовик «Знову в ділі» з нею в головній ролі вийде на екрани. Чим викликане тріумфальне повернення? Можливо, Кемерон вирішила після появи на світ у березні цього року сина Кардинала поповнити сімейний бюджет? Навряд чи Бенджі заробляє реальні гроші своєю музикою, він же далеко не поп-зірка. Актриса планує прожити ще принаймні пів століття не тільки в коханні, а й у достатку. «Я хочу прожити до 110 років як мінімум, дочекатися, коли моїм дітям буде по 40 років і вони оцінять по-справжньому своїх батьків. Нізащо не пропущу цей момент!».

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №52

По горизонталі: 4. Курортне селище в Криму біля Ялти. 7. Різновид буколічної поезії, що будується за принципом діалогу між пастухами та пастушками. 8. Урочистий похвальний вірш. 10. Широкий гуцільський пояс. 12. Місце поширення окремого виду тварин чи рослин. 13. Графиня, головна героїня однойменного роману Олександра Дюма. 14. Один з учнів Христа, який його зрадив. 16. Супротивник тореадора під час кориди. 17. Годинник. 18. Притока Волги. 19. Літера латинської абетки. 21. Давня назва України. 23. Тіло людини без рук, ніг і голови. 24. Грамота монгольського хана, якою надавалося право на володіння державами і провінціями, що підкорялися Золотій Орді. 25. Місце, де ростуть плододі дерева. 27. Французьке місто, яке після семимісячної осади звільнила Жанна д'Арк зі своїм військом. 28. Навіс на світільнику для захисту очей від яскравого світла.

По вертикалі: 1. Найбільше місто Нової Зеландії. 2. істога або рослина, які вважалися засновником племені. 3. Ім'я лідера китайських комуністів, союзника Сталіна. 4. Оздоровчі процедури, пов'язані з водою та масажем, мережа салонів краси з такими процедурами.

Кросворд №51 від 18 грудня

С	А	Р	М	А	Т	Б	О	Р	С	У	К
Е	Е	Р				Р	Т	О			
Р	Е	Й	Т	И	Н	Г	Д	Ж	О	У	Л
А	М	К	А	І	Г	У	А				
Л	О	С	Ь	К	Р	О	Ш	Н	Е	П	
Ь				А	М	А	І	С			
	Г	О	Р	Н	О	С	Т	А	Й		
К	Е	М	Н	А							К
А	Н	О	Т	А	Ц	І	Я	Д	Р	О	
Р	Г	Т	С	Ч	З	Ш					
Т	А	Р	Т	У	Т	А	В	Р	И	Д	А
У	А	Р			А	Г	Р				
А	Ф	Р	А	Н	Е	Л	Л	А	Д	А	

У зв'язку з новорічними вихідними і неробочими днями Укрпошти наступний номер «Україна молода» вийде 8 січня 2025 року.

ПРИКОЛИ

— Моню, твоя дружина на роботу ходить?
— Ходить.
— Правильно! Я своїй теж на проїзд не даю!

На суді:
— Чому ви не врятували жінку, коли вона тонула?
— А хіба я знав, що вона тоне?
Кричала, як завжди.
— Любий, ти вже попросив у батька моєї руки?

— Ще ні.
— Але ж ти обіцяв.
— Розумієш, у нього був такий гарний настрій, що я вважав за краще позичити в нього п'ять тисяч.

Дачі, два сусіди:
— Слухай, ти коли збираєшся борг мені віддавати?
— Який борг?
— Твої бджоли на моїх квітах нектар збирають, а меду я не бачу.
— Гарзд, скажу їм, щоб у тебе не збирали. Збирай сам!

ПОГОДА

26—27 грудня за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер північно-східний, 1-2 м/с. Температура вночі 0...+1, удень +1...+2. Післязавтра вночі 0...+1, удень 0...+1.

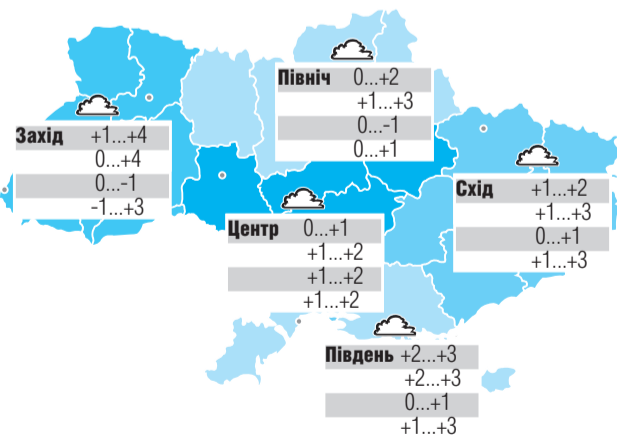
Курорти Карпат: хмарно, без опадів.

Славське: вночі -2...-4, удень -3...-4.

Яремче: вночі -1...-2, удень -2...-3.

Міжгір'я: вночі 0...-1, удень -1...-2.

Рахів: уночі 0...-2, удень -1...-4.

Передплатні індекси: 60970

Наша адреса:

03057, Київ, пр. Берестейський, 50

Електронна пошта редакції:

ukrmodola@ukr.net

Рекламне бюро:

reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації:

0935171202

sale_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділи:

економіки — wagner@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко

Засновник і видавець —

ПП «Україна молода»

Свідоцтво про реєстрацію:

КВ №3386 від 29.08.98

© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були!», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана».

Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується

у видавництві:

«МЕГА-ПОЛІГРАФ» — у Києві

Зам. 3009052

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ»,

Газета виходить

щосередини

Тираж 58168